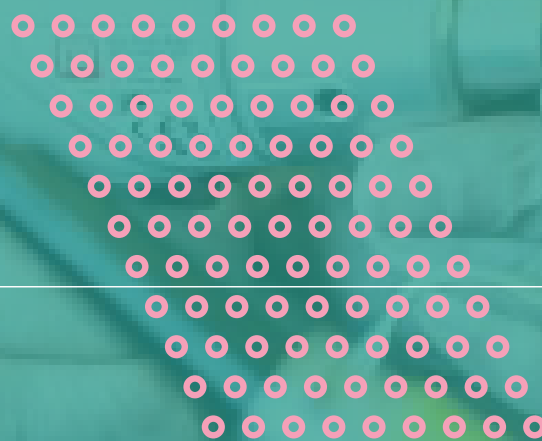

DZIAŁAJMY

międzypokoleniowo!

PRZEGLĄD INICJATYW
MIĘDZYPOKOLENIOWYCH
Z NIEMIEC, WIELKIEJ BRYTANII I POLSKI

ZESPÓŁ:

Noemi Gryczko
Thomas Handrich
Lynn Johnston
Nina Lüders
Julie Melville
Dominik Mosaiczuk
Lisann Nolte
Michael Teffel
Vicki Titterington
Beata Tokarz-Kaminska

KOORDYNACJA PROJEKTU:

Linking Generations Northern Ireland (Fundacja Beth Johnson)

REDAKCJA:

Noemi Gryczko
Lisann Nolte
Lynn Johnston
Julie Melville,
Michael Teffel
Vicki Titterington
Beata Tokarz-Kamińska

GRAFIKA I SKŁAD:

Magdalena Arażny / magdarysuje.pl

WYDAWCY:

Linking Generations Northern Ireland
(Fundacja Beth Johnson)
www.linkinggenerationsni.com

Kreisau-Initiative e.V.
www.kreisau.de

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”
www.e.org.pl

PYTANIA, KOMENTARZE I INFORMACJE PROSZĘ KIEROWAĆ NA ADRES:

po angielsku:
Lynn Johnston - Lynn.Johnston@bjf.org.uk

po polsku:
Beata Tokarz-Kaminska - beata.tokarz@e.org.pl

Publikacja powstała w ramach dwuletniego partnerstwa strategicznego „Archipeląg pokoleń” i została sfinansowana przez Akcję 2 programu Unii Europejskiej Erasmus+.

Berlin, Warszawa, Belfast, 2017

ZASADY UŻYTKOWANIA: LICENCJA

Niniejsza publikacja została wydana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach 3.0 w wersji ogólnej (CC BY-NC-SA 3.0). Pełna treść licencji dostępna jest pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

Na tej licencji możesz:

Dzielić się – kopiować, rozprowadzać i nadawać.

Remiksować – dokonywać adaptacji na następujących warunkach:

Uznanie autorstwa

Należy uznać, że autorem treści jest Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”.

Nie wolno w żaden sposób sugerować, że Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” wyraża aprobatę dla danego sposobu wykorzystania treści.

Użycie niekomercyjne

Nie wolno wykorzystywać tej publikacji w celach komercyjnych.

Na tych samych warunkach

Jeśli zmieniasz, przekształcasz lub wykorzystujesz tę publikację, efekty tych działań możesz rozprowadzać wyłącznie na tej samej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach 3.0 w wersji ogólnej (CC BY-NC-SA 3.0).

Wszystkie prawa i ograniczenia związane z licencją znajdują się w jej pełnym opisie (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>).

Tłumaczenia

Jeśli dokonujesz tłumaczenia tej publikacji (zgodnie z licencją), prosimy o przesłanie informacji na ten temat do Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „e”, na adres beata.tokarz@e.org.pl. Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” może zdecydować się na dystrybucję i/lub linkowanie do przetłumaczonych wersji (w ich wersji pierwotnej lub po dalszych modyfikacjach dokonanych przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”).

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ PIERWSZY: 9

WPROWADZENIE DO PRAKTYK MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

- 1.1 Cele publikacji 10
- 1.2 Rozwój praktyk międzypokoleniowych w Europie 10
- 1.3 Definicja praktyk międzypokoleniowych 10
- 1.4 Nasze zasady praktyk międzypokoleniowych 13
- 1.5 Założenia dla praktyk międzypokoleniowych 14

ROZDZIAŁ DRUGI: 15

ZWRACANIE UWAGI NA PRAKTYKI MIĘDZYPOKOLENIOWE

- 2.1 Czynniki rozwoju strategii 16
- 2.2 Udokumentowane korzyści płynące z praktyk międzypokoleniowych 18

21

ROZDZIAŁ TRZECI:

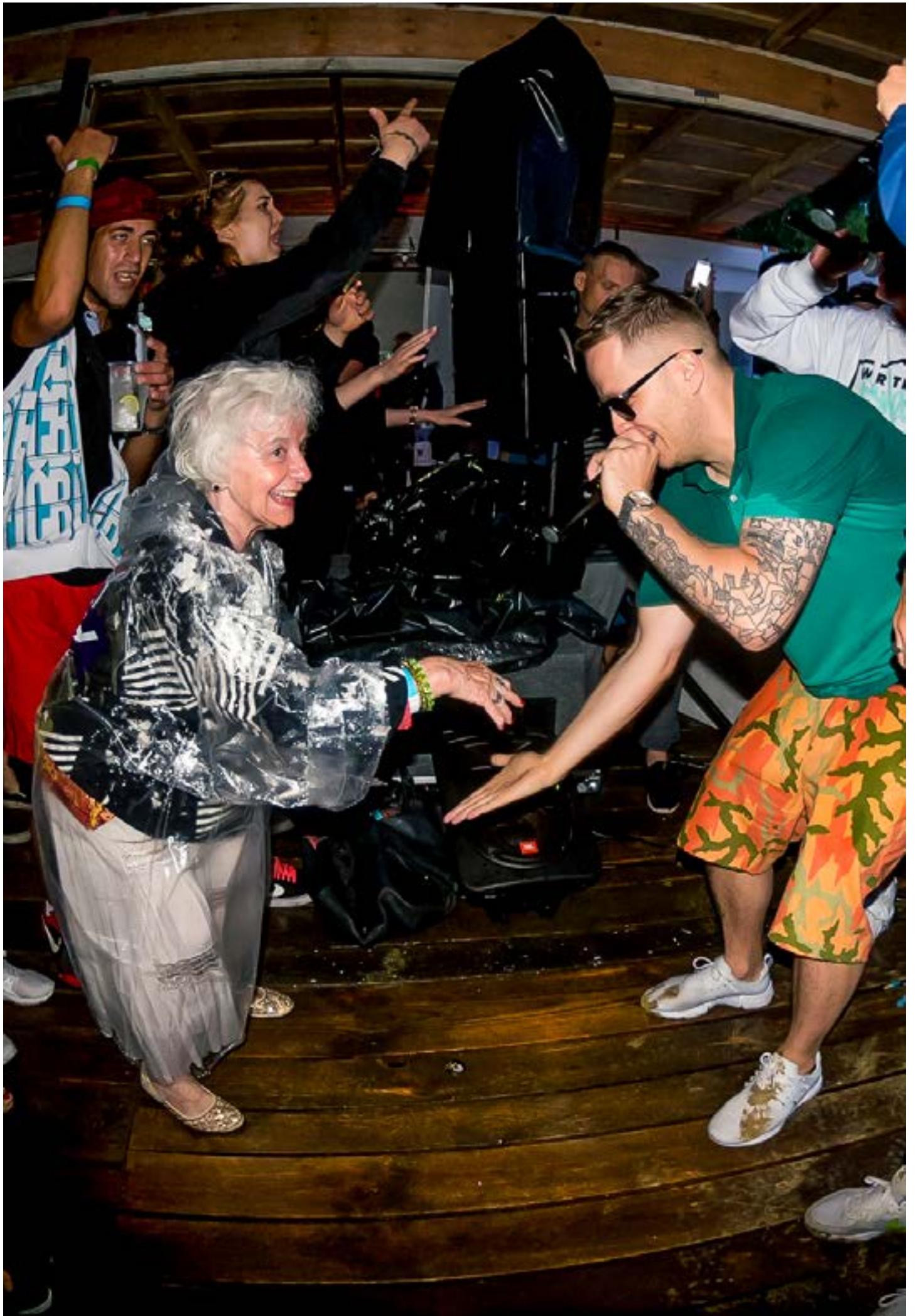
SZANSE/WYZWANIA DLA ROZWOJU PRAKTYK MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

- 1: Angażowanie instytucji związanych z pojedynczymi pokoleniami 22
- 2: Ruch na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom 28
- 3: Stereotypy związane z wiekiem 34
- 4: Podejmowanie problemów społeczności lokalnych 42
- 5: Relacje międzypokoleniowe w miejscu pracy 48
- 6: Zmiany w strukturze współczesnych rodzin 52
- 7: Praca z pamięcią i wspomnieniami 58

ROZDZIAŁ CZWARTY: 65

PRZEMYŚLENIA NA TEMAT NASZYCH DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH (Z POLSKI, NIEMIEC I WIELKIEJ BRYTANII)

- 4.1 Polska 66
- 4.2 Niemcy 68
- 4.3 Wielka Brytania 69
- 4.4 Na zakończenie 70

WITAMY!

W naszej pracy dostrzegamy potrzebę głębszego zrozumienia i szerzej zakrojonej debaty na temat stosowania praktyk międzypokoleniowych, płynących z nich korzyści i ich roli w rozwiązywaniu lokalnych problemów. W związku z tym wylania się ważne zadanie: stworzenie przestrzeni do gromadzenia doświadczeń oraz dzielenia się praktykami działań międzypokoleniowych. Działania międzypokoleniowe często postrzega się jako rodzaj wsparcia dla osób starszych: to rozwiązywanie problemów związanych ze stereotypem seniora, jak samotność, brak aktywności i uczestnictwa w życiu społecznym. Kwestią dużej wagi jest dostrzeżenie korzyści płynących z międzypokoleniowych działań dla młodych ludzi i całych społeczności. Włączenie różnych środowisk w dyskusję o rozwoju działań międzypokoleniowych jest obecnie niezwykle istotne i może przyczynić się do lepszego zrozumienia potencjału takich działań i ich znaczenia dla społeczeństwa. Mamy nadzieję, że nasza publikacja stanie się częścią tego dialogu.

Przygotowaliśmy tę publikację, by była źródłem dla praktyków, twórców polityk i strategii, a także dla badaczy praktyk międzypokoleniowych. Sięgamy w niej do początków działań międzypokoleniowych i prezentujemy przyjmowane obecnie definicje i zasady (rozdział pierwszy). Rozdział drugi to przekrój przykładów zastosowania praktyk międzypokoleniowych. Traktujemy te przykłady jako szanse, ale można je postrzegać także jako wyzwania. Jednym z głównych celów tego projektu w ramach programu Erasmus+ było przekazanie doświadczeń zdobytych w Niemczech i w Wielkiej Brytanii naszym kolegom z Polski. To dlatego wszystkie szanse/wyzwania są opatrzone komentarzem bezpośrednio odnoszącym się do warunków polskich. Choć przyporządkowaliśmy studia przypadków do konkretnych szans/wyzwań, każde z nich odnosi się zazwyczaj do rozwiązań także innych problemów. Przykładowo kontakt pomiędzy pokoleniami prowadzony w zgodzie z dobrymi praktykami i zasadami pomaga w kwestiach związanych z ageizmem i łączącymi się z nim stereotypami, ale może też stanowić rozwiązanie problemów społeczności lokalnej. Rozdział trzeci to omówienie działań strategicznych i dowiedzionych korzyści z działań międzypokoleniowych, a rozdział czwarty stanowi przegląd ról i statusu praktyk międzypokoleniowych w trzech partnerskich krajach: Wielkiej Brytanii, Niemczech i Polsce.

Mamy nadzieję, że będzie to inspirująca lektura!

Beata Tokarz-Kamińska
członek zarządu, Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”, Polska

Lynn Johnston
koordynator rozwoju, Linking Generations NI, Wielka Brytania

Michael Teffel
Kreisau-Initiative e.V., Niemcy

PODZIĘKOWANIA

Zespół projektowy pragnie szczególnie podziękować autorom studiów przypadków (ich nazwiska, a także informacja o osobie do kontaktu są wymienione w opisie). Bez waszego wkładu i waszych nowatorskich działań międzypokoleniowych nie byłibyśmy w stanie stworzyć tej publikacji. Wiele z projektów opisywanych w publikacji gościło uczestników naszego projektu wspieranego przez program Unii Europejskiej Erasmus+, na który składały się m.in. wizyty studyjne w krajach partnerskich w latach 2015–2017. Wasza praca była bardzo inspirująca. Jesteśmy zachwyceni pasją bijącą ze wszystkich opisanych tu działań międzypokoleniowych. Gorąco prosimy, bądźcie nadal tacy wspaniali!

CZĘŚĆ PIERWSZA:

**WPROWADZENIE
DO PRAKTYK
MIĘDZYPOKOLENIOWYCH**

1.1

CELE PUBLIKACJI

- budowanie świadomości znaczenia i wartości praktyk międzypokoleniowych w społeczeństwie;
- wyróżnienie i promocja nowatorskich rozwiązań, inicjatyw i praktyk, które mogą inspirować i dawać siłę pokoleniom w całej Europie;
- wskazanie sposobu, w jaki praktyki międzypokoleniowe reprezentują działania kolektywne podejmowane w odpowiedzi na istotne wyzwania ekonomiczne i społeczne.

1.2

ROZWÓJ PRAKTYK MIĘDZYPOKOLENIOWYCH W EUROPIE

Żyjemy w czasach bezprecedensowej długowieczności. Nie ma wątpliwości, że nasza globalnie starzejąca się populacja to najbardziej spektakularna zmiana demograficzna od początku badań w tej dziedzinie. Fakt, że żyjemy znacznie dłużej, stanowi wyzwanie dla rządów, decydentów, społeczności i rodzin. Jesteśmy na początku drogi. Stopniowo dowiadujemy się, jakie ta zmiana niesie ze sobą konsekwencje dla systemów społecznych i gospodarczych oraz co pozwoli na ich adaptację do zmieniającej się rzeczywistości.

Rewolucja technologiczna, zmiany w strukturze rodziny i poziomie zaufania oznaczają, że jesteśmy ze sobą coraz mniej związani, a tradycyjne formy wsparcia społecznego stają się mniej dostępne.

Koncepcja łączenia pokoleń jest historycznie zakorzeniona w „rodzinnych i patriarchalnych związkach międzyludzkich różnych kultur”¹. Choć działania międzypokoleniowe nie są niczym nowym, dopiero w latach 80. XX w. uznano je za istotne narzędzie rozwiązywania problemów społecznych dotyczących dwie najwrażliwsze grupy – ludzi starszych i młodzieży. Od lat 90. praktycy działań międzypokoleniowych rozpoznają ich znaczenie dla procesów regeneracji społeczności. Pod koniec lat 90. w odpowiedzi na takie zjawiska jak integracja imigrantów, potrzeba poszerzenia inkluzywności społeczeństwa, aktywne starzenie się i załamanie solidarności w ramach rodzin działania międzypokoleniowe w Europie stały się coraz powszechniejsze. Z początkiem XXI w. działania międzypokoleniowe zyskiwały na znaczeniu i zaczęto dostrzegać ich wartość w przeciwdziałaniu napięciom między ludźmi reprezentującymi różne interesy i grupy

wiekowe.

W 2002 r. podczas Drugiego Światowego Zgromadzenia na Temat Starzenia się ONZ przyjęła „Plan działania w kwestii starzenia się społeczeństw”, co wyraźnie zwiększyło siłę przebiccia głosów podejmujących tę problematykę.

W Europie działają regionalne sieci organizacji pracujących międzypokoleniowo mające na celu umożliwianie członkom promocję ich pracy, wymianę informacji i poglądów, a także dyskusję. Europejska Mapa Uczenia się Międzypokoleniowego (European Map of Intergenerational Learning – EMIL) wydaje publikacje oferujące informacje i wskazówki postępowania dla praktyków (<http://www.emil-network.eu/>), a Europejska Sieć Uczenia się Międzypokoleniowego (European Network for Intergenerational Learning – ENIL) stworzyła narzędzie, dzięki któremu praktycy mogą poznawać się i utrzymywać relacje (<http://www.enilnet.eu/>). Europejski Certyfikat Uczenia się Międzypokoleniowego (European Certificate in Intergenerational Learning – ECIL) powstał, by wspierać praktyków.

Niniejsza publikacja stanowi rezultat partnerskiego projektu „Archipelag Pokoleń” Erasmus+ i odwołuje się do podstawowych pojęć i definicji zgromadzonych w materiale ECIL.

1.3

DEFINICJA PRAKTYK MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

W miarę rozwoju praktyk międzypokoleniowych zmieniał się także kształt dyskusji o tym, jak je definiować, budować i podejmować. Początkowo mówiono o młodziu lub osobach starszych „robiących coś dla” drugiej grupy. Mniejsze znaczenie miało budowanie relacji i wartościowy dialog pomiędzy pokoleniami. Wiele wczesnych projektów było realizowanych w szkołach i skupiało się na programach mentoringowych². Wychodząc od tego, projekty definiowano szeroko jako działania lub programy zwiększające współpracę, interakcje lub wymianę pomiędzy dowolnymi dwoma pokoleniami³. My, autorzy tej publikacji, w swoich działaniach umieszczamy wymianę międzypokoleniową w centrum, uznając, że możemy uczyć się od siebie, o sobie i razem. Chcemy podkreślić fakt, że praktyki międzypokoleniowe nie są „ulicą jednokierunkową”, na której seniorzy przekazują wiedzę młodzieży albo na odwrót. Kluczowa w naszych działaniach pozostaje zasada obopólnych korzyści.

Stosunkowo niedawno odkryto potencjał działań międzypokoleniowych w sprawach takich jak budowanie

¹ Hatton-Yeo A., Ohsako T. Intergenerational programmes: Public policy and research implications: An international perspective. Hamburg, Niemcy: UNESCO Institute for Education, 2000.

zintegrowanych społeczności i promocja zaangażowania obywatelskiego. Towarzyszyła temu zmiana rozumienia praktyk międzypokoleniowych i ich definicji. Odchodzi się od strukturalnych programów interwencyjnych, większą uwagę zwracając na kulturowe i wspólnotowe skutki łączenia młodzieży z osobami starszymi. Praktyki międzypokoleniowe nie są więc już ograniczone do poszukiwania korzyści poszczególnych uczestników, ale odnoszą się do relacji międzypokoleniowych w szerzej rozumianej społeczności i w społeczeństwie. Coraz więcej programów uwzględnia tę zmianę i traktuje takie efekty w kategoriach budowania kapitału społecznego, rozwoju społeczności, zróżnicowania wolontariatu, większego zaangażowania placówek edukacyjnych w życie społeczności lokalnych⁴. Częścią tej zmiany jest dostrzeżenie, że działania międzypokoleniowe mogą rewidować poglądy na role poszczególnych pokoleń i zmieniać społeczeństwa. Jesteśmy gotowi bronić opinii, że nowoczesne życie wymaga od nas prawdziwej rewolucji w postrzeganiu wieku. Działania międzypokoleniowe stanowią trzon tego ruchu.

Ważne jest też postrzeganie międzypokoleniowości jako części szerszego podejścia – zarządzania różnorodnością. Na życie ludzi wpływają rozmaite zmienne społeczne, jak pochodzenie, rasa, płeć, niepełnosprawności, orientacja seksualna. Choć w naszych działaniach skupiamy się na wieku, ważne jest także dostrzeganie powiązań pomiędzy wymienionymi czynnikami a wiekiem.

Oto nasza definicja praktyk międzypokoleniowych:

Działania międzypokoleniowe mają na celu łączenie ludzi w trakcie wartościowych i przynoszących obopólne korzyści inicjatyw, które

umożliwiają lepsze zrozumienie i okazywanie szacunku w relacjach pomiędzy pokoleniami i wspierają tworzenie zintegrowanych społeczności. Praktyki międzypokoleniowe mają charakter włączający i korzystają z mocnych stron młodych i starszych ludzi, które mogą zaoferować sobie nawzajem i swojemu otoczeniu⁵.

² Bernard M. Keynote 1. Research, policy, practice, and theory: Interrelated dimensions of a developing field. *Journal of Intergenerational Relationships*. 2006, 4(1), s. 5-21.

³ Kaplan M., Haider J., Cohen U., Turner D. Environmental design perspectives on intergenerational programs and practices: An emergent conceptual framework. *Journal of Intergenerational Relationships*. 2007, 5(2), s. 81-110.

⁴ Springate I., Atkinson M., Martin K. *Intergenerational practice: a review of the literature*, LGA Research Report F/SR262. Slough: NFER, 2008.

⁵ Hatton-Yeo A. *Intergenerational Programs: an Introduction and Examples of Practice*. Stoke-on-Trent: Beth Johnson Foundation, 2006.

1.4

NASZE ZASADY DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH⁶

⁶Mainstreaming Intergenerational Solidarity. Online: MATES, 2009. Adres: <http://www.matesproject.eu/>.

WZAJEMNE I OBOPÓLNE KORZYŚCI

Praktyki (działania) międzypokoleniowe opierają się na założeniu, że przynoszą korzyści wszystkim uczestniczącym pokoleniom.

UCZESTNICTWO

Udane praktyki działań międzypokoleniowych opierają się na potrzebach uczestników z różnych pokoleń. Cele organizatorów powinny być zgodne z potrzebami, oczekiwaniami i celami uczestników.

NASTAWIENIE NA MOCNE STRONY

Tradycyjne podejście do strategii i praktyki społecznej opiera się najczęściej na określeniu problemu i próbie usunięcia zidentyfikowanych okoliczności lub zachowań. Działania międzypokoleniowe korzystają z mocnych stron uczestników – to na nich buduje się sukces, zrozumienie i wzajemny szacunek.

DOBRE PLANOWANIE

Działania międzypokoleniowe nie mają zastępować naturalnych relacji. Odzwierciedlają świadome próby budowania pozytywnych zmian uzupełniających procesy występujące naturalnie. Opierają się na ustrukturyzowanych programach lub projektach, a przykłady wskazują, że zasady dobrego planowania programów są w przypadku działań międzypokoleniowych równie istotne, jak w każdym innym projekcie.

PODŁOŻE KULTUROWE

Bogate zróżnicowanie kulturowe Europy oznacza, że nie istnieją jednolite projekty/programy, które zadziałają w każdym otoczeniu. Choć zasady stojące za działaniami międzypokoleniowymi pozostają niezmiennie, to potrzeby, kontekst i nastawienie ludzi są bardzo zróżnicowane.

WZMACNIANIE WIĘZI W RAMACH SPOŁECZNOŚCI I PROMOCJA AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ

Działania międzypokoleniowe promują kontakty ludzi w każdym wieku, w ramach pokoleń i pomiędzy nimi. Kładą nacisk na pozytywne relacje, pozwalają rozpoznać mocne strony uczestników i z nich korzystają. To bardzo skuteczna metoda budowania silniejszych, zintegrowanych społeczności o rosnącym kapitale społecznym oraz stwarzania warunków dla obywatelskiego zaangażowania.

PRZECIWDZIAŁANIE AGEIZMOWI

W różnych częściach Europy młodzi ludzie i seniorzy padają ofiarą ageizmu w różnym stopniu. Działania międzypokoleniowe dają możliwość spotkania, wspólnej pracy, nauki czy rozrywki, a także pozwalają na nowo odkrywać, kim naprawdę jesteśmy i co możemy zyskać, bardziej angażując się w działania łączące pokolenia.

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ

W ostatnich latach rosnąca profesjonalizacja doprowadziła do pogłębienia specjalizacji w szkoleniach i planowaniu rozwoju. Działania międzypokoleniowe dają możliwość poszerzenia doświadczeń pracowników o bardziej włączające metody pracy, a także udziału w szkoleniach wraz z przedstawicielami innych grup wiekowych, co pomaga myśleć szerzej o własnym podejściu do pracy.

1.5

ZAŁOŻENIA DLA DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

Działania i uczenie się międzypokoleniowe mogą odbywać się w różnych miejscach i okolicznościach, to m.in.:

MIEJSCE PRACY

Żyjemy coraz dłużej, więc zmienia się schemat życia i możliwe, że więcej pokoleń będzie ściśle ze sobą współpracować, co pociągnie za sobą szczególne wyzwania. Menedżerowie mogą rozważyć dyskusję o relacjach międzypokoleniowych w procesie budowania zespołów i pracy zespołowej.

RODZINA

Związki pomiędzy pokoleniami są jednymi z najważniejszych relacji społecznych we wszystkich społeczeństwach. Wiele działań międzypokoleniowych skupia się na relacjach pozarodzinnych, ale należy pamiętać o ważnej roli wsparcia międzypokoleniowego w ramach rodziny. Przez stulecia w większości kultur więzy rodzinne określano jako więzy krwi. Ale dziś często rodzina przybiera inne formy niż tradycyjne, mogą to być samotni rodzice z dziećmi, dziadkowie i wnuki, rodziny bezdzielne, rodziny jednopociowe, rodziny przyrodnie i łączone.

PLACÓWKI EDUKACYJNE

Bardzo ważne jest, by ludzie w różnym wieku mieli możliwość uczenia się razem i od siebie nawzajem. W takim ujęciu praktyki międzypokoleniowe stanowią istotny element edukacji, zarówno formalnej, jak i pozaformalnej, gdy pokolenia pracują razem, by zdobyć umiejętności i wiedzę. Współpraca ze szkołami i tworzenie programów mentoringu i wolontariatu to rozwiązania pomagające rozwijać praktyki międzypokoleniowe w edukacji.

SPOŁECZNOŚCI LOKALNE

Włączanie ludzi w każdym wieku jest niezbędne przy budowaniu społeczności i tworzeniu bardziej inkluzywnej przestrzeni publicznej. Młodszy i starszy nie rozumieją wzajemnie swoich potrzeb, nie umieją ze sobą rozmawiać (nie mają ku temu wielu okazji) i posługują się stereotypami. Na domiar złego polityki lokalne są kształtowane bez ich udziału. Młodzi ludzie i seniorzy częściej niż inne grupy dysponują niedostatecznym kapitałem społecznym, mają ograniczony dostęp do zasobów i usług, są też niedostatecznie reprezentowani w życiu publicznym. W tradycyjnym podejściu usługi dla młodszych i najstarszych pokoleń planowano oddzielnie. Odpowiedzią na te problemy w wielu europejskich krajach jest wzrost zainteresowania działaniami międzypokoleniowymi traktowanymi jako sposób na budowanie społeczności.

ORGANIZACJE RELIGIJNE

Organizacje z natury łączą pokolenia, mogą też uczestniczyć w działaniach/praktykach międzypokoleniowych wspólnie z innymi instytucjami, takimi jak szkoły, szpitale, domy kultury czy kluby seniorów.

OŚRODKI OPIEKUŃCZE

Wielu seniorów w ostatnich fazach życia mieszka w ośrodkach, gdzie obowiązuje segregacja wiekowa. Działania międzypokoleniowe mogą pomóc mieszkańcom takich placówek, zwłaszcza jeśli musieli wybrać takie miejsce do życia z powodu problemów zdrowotnych i konieczności opieki.

CZĘŚĆ DRUGA:

**ZWRACANIE
UWAGI NA DZIAŁANIA
MIĘDZYPOKOLENIOWE**

2.1

CZYNNIKI ROZWOJU STRATEGII

Jak już wspomnieliśmy, mieszkańcy wszystkich krajów europejskich żyją coraz dłużej i w coraz lepszym zdrowiu. Jeśli dodać do tego niskie wskaźniki urodzeń z ostatnich dekad, okazuje się, że populacja Europy starzeje się bardzo szybko. W ciągu ostatnich 50 lat średnia długość życia wzrosła o 8 lat, a przewidywania demograficzne mówią o wzroście o kolejnych 5 lat w ciągu najbliższych 40. Według przewidywań Europejskiego Urzędu Statystycznego w 2060 r. na mieszkańca Unii Europejskiej powyżej 65. roku życia będzie przypadało tylko dwoje mieszkańców w wieku produkcyjnym (15–64). Obecnie są to cztery osoby. Największy skok w tym kierunku ma nastąpić w latach 2015–2035, kiedy to na emeryturę zaczną przechodzić osoby urodzone w czasie wyżu demograficznego z pierwszego dwudziestolecia po II wojnie światowej. Liczba osób w wieku powyżej 85 lat ma wzrosnąć z 14 milionów do 19 milionów w roku 2020 i do 40 milionów w 2050⁷.

Według Komisji Europejskiej (2009) tej ewolucji demograficznej będą towarzyszyły głębokie zmiany świadczeń socjalnych, rynku mieszkaniowego i struktury zatrudnienia. Stąd wśród europejskich decydentów wzrost zainteresowania działaniami międzypokoleniowymi i ich możliwymi efektami, który obserwujemy od lat 90. XX w.⁸ Na poziomie strategii publicznych powstało określenie „debata o sprawiedliwości pokoleń” (generational equity debate), która traktuje wyzwania starzenia się z negatywnej perspektywy: jako wzrost wydatków na emerytury, służbę zdrowia i opiekę społeczną. Działania międzypokoleniowe opierają się na koncepcji solidarności pokoleń stanowiącej integralny element systemu społecznego i gospodarczego Europy, a zatem stanowią kluczowy czynnik w tej dyskusji⁹.

Ale inni¹⁰ zwracają uwagę na fakt, że dzisiejsze obawy mają przede wszystkim charakter gospodarczy i skupiają się na konkurencji młodszych i starszych pokoleń w dostępie do ograniczonych zasobów. Obawom krążącym wokół sprawiedliwości pokoleń towarzyszą też ciągłe komentarze – przede wszystkim w mediach głównego nurtu – o tzw. załamaniu umowy społecznej pomiędzy pokoleniami.

Mimo wspomnianych dyskusji od ponad 20 lat solidarność pokoleń jest ważnym elementem polityk europejskich.

W odpowiedzi na obawy przed rosnącą segregacją pokoleniową rok 1993 ogłoszono Europejskim Rokiem Osób Starszych i Solidarności Pokoleń. W rezultacie w 2002 r. Drugie Światowe Zgromadzenie na Temat Starzenia się Społeczeństw odbywało się pod hasłem „Społeczeństwo dla ludzi w każdym wieku”. Zaczął rozwijać się ruch na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom. Europejscy decydenci zaczęli się zastanawiać, w jaki sposób odpowiedzieć na wyzwanie, jakim są starzejące się społeczeństwa Europy. Na konferencji „Międzypokoleniowa Solidarność dla Zwartych i Zrównoważonych Społeczeństw” zorganizowanej w 2008 r. w Słowenii uczestnicy badali metody odbudowywania międzypokoleniowych więzi społecznych i inicjowania zmian społecznych mających na celu wzmacnianie solidarności pomiędzy pokoleniami. Od 2009 r. 29 kwietnia jest Europejskim Dniem Solidarności i Współpracy Międzypokoleniowej. Rok 2012 ogłoszono Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej¹¹. Te kampanie i deklaracje miały kluczową rolę w podnoszeniu świadomości na temat koniecznych zmian strategicznych i w zachęcaniu decydentów Unii Europejskiej do umieszczenia kwestii międzypokoleniowych wyżej na liście europejskich priorytetów.

Budowanie lepszych relacji pomiędzy pokoleniami utrudniają inne powszechnie akceptowane zjawiska, takie jak np. fakt, że młodzi ludzie zwykle spędzają większość czasu w placówkach edukacyjnych, szkole lub przedszkolu, pokolenia średnie w pracy, a wielu starszych ludzi żyje i spędza czas w izolowanych, tworzonych wyłącznie dla ich grupy wiekowej ośrodkach. Pozostawia to bardzo niewiele okazji do spotkań międzypokoleniowych. Naturalne okoliczności wymiany i interakcji międzypokoleniowej nie są w stanie utrzymać się we współczesnych

⁷ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_378_en.pdf dostęp: sierpień 2016.

⁸ Abrahams C., Hatton-Yeo A., Lishman G., Tree D., McKee V. Improving Outcomes and Creating Stronger Communities through Intergenerational Working: a Joint Paper from Age Concern England. Niepublikowany raport.

⁹ Intergenerational solidarity: Analytical report, flash Eurobarometer. Online: Komisja Europejska, 2009. Adres: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_269_en.pdf.

¹⁰ Bengtson V. L., Putney N. M. Future conflicts across generations and cohorts? W: The futures of old age. Red. J. A. Vincent, C. Phillipson, M. Downs, Londyn: Sage and the British Society of Gerontology, 2006, s. 20–29.

¹¹ Roadmap towards and beyond the European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations 2012 (EY2012). AGE Platform Europe: AGE, 2012.

społeczeństwach, a wiemy, że te oddzielone od siebie pokolenia mogą sobie wiele nawzajem zaoferować. Choć często mierzą się z podobnymi problemami, to rozwiązania takich kwestii, jak bezpieczeństwo, zdrowie psychiczne, zdobywanie wykształcenia czy dyskryminacja ze względu na wiek nierzadko są oparte na segregacji wiekowej.

W miarę jak zasoby publiczne się kurczą, podejście wspólnotowe do świadczenia usług i planowania na poziomie lokalnym staje się nie tylko jedynym rozwiązaniem, ale wręcz kluczową i niezbędną strategią umożliwiającą odpowiedź na zmiany postępujące w nowoczesnym społeczeństwie. Działania międzypokoleniowe mogą jednocześnie służyć i zapewniać wsparcie pokoleniom: zwiększać potencjał dzielenia się zasobami i wspierać budowanie relacji, tworzyć zintegrowane społeczności i stanowić narzędzie rozwiązywania problemów będących skutkiem starzenia się i segregacji wiekowej społeczeństwa.

2.2

UDOKUMENTOWANE KORZYŚCI PŁYNĄCE Z DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

Ale jakie są konkretne efekty społeczne i edukacyjne działań międzypokoleniowych? W jaki sposób osoby w każdym wieku i społeczności mogą czerpać korzyści z takiego podejścia? Uczestnicy działań międzypokoleniowych otrzymują możliwość przekazywania swoich doświadczeń i wiedzy innym pokoleniom, niezależnie od wieku. Daje to korzyści wszystkim grupom. Osoby starsze pozostają dłużej aktywne społecznie, co ogranicza ryzyko osamotnienia, opanowują nowe, przydatne współcześnie umiejętności. Osoby młode mogą zyskać cenną wiedzę, którą wykorzystają w dalszym rozwoju zawodowym i osobistym. Dialog z seniorami może też pomóc młodzieży w kształtowaniu własnego podejścia do życia. Uczestnicy mogą sprawdzić się jako uczniowie i nauczyciele jednocześnie, co wykracza poza tradycyjne role społeczne. Ponadto uczą się, jak komunikować się z grupami zróżnicowanymi społecznie. Zarówno najmłodszy, jak i seniorzy mówią o korzyściach związanych ze wzajemnym zrozumieniem, budowaniem pewności siebie, o przyjemności czerpanej z działania i przyjaźni.

Z praktyk międzypokoleniowych korzysta też otoczenie społeczne: przyczyniają się do integracji społeczności i zwiększają wkład w sprawy wspólne (między innymi poprzez wolontariat). Rysunek na stronie obok¹² przedstawia zidentyfikowane efekty działań międzypokoleniowych.

Badania międzynarodowe zgodnie wskazują, że wykorzystanie efektywnych praktyk tworzonych w oparciu o wiedzę przynosi poprawę dobrostanu **uczestników** w każdym wieku, wspiera tworzenie silniejszych i bardziej zintegrowanych **społeczności** oraz gotowego do współpracy, połączonego nićmi powiązań **społeczeństwa**. Działania międzypokoleniowe pomagają również lepiej projektować i świadczyć inne usługi.

Na podstawie szerokiego przeglądu literatury dokonanego w 2008 roku¹³ powstała lista korzyści z praktyk międzypokoleniowych:

- propagowanie lepszego zrozumienia i wzajemnego szacunku pomiędzy pokoleniami;
- wkład w budowanie bardziej zintegrowanych społeczności;
- podejście włączające, korzystanie z mocnych stron poszczególnych pokoleń; na tym, co mogą zaoferować sobie nawzajem i otoczeniu;

- poprawa stanu zdrowia i ogólnego dobrostanu;
- ograniczenie izolacji społecznej (np. osoby starsze zyskują możliwość wchodzenia w interakcje z innymi, uczestniczenia we wspólnych działaniach i nawiązywania znajomości);
- uczenie się nowych umiejętności i dzielenie się umiejętnościami;
- zwiększona samoocena i pewność siebie dzięki interakcjom z innymi pokoleniami;
- wykuwanie się nowych przyjaźni;
- zdobywanie nowych umiejętności dzięki dostępowi do nowych doświadczeń i zasobów.

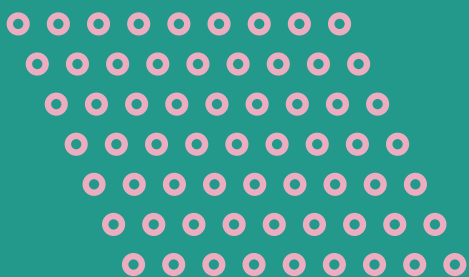
Opisane powyżej skutki dla jednostek pociągają za sobą także skutki na poziomie społeczności. Choć relacje międzypokoleniowe są częścią społecznego nastawienia jednostek, wpływają także na społeczność poprzez swoje znaczenie dla interakcji społecznych, wykorzystania przestrzeni publicznej i poziomu uczestnictwa w szeroko rozumianej społeczności.

Możliwe korzyści z działań międzypokoleniowych dla społeczności lokalnych i społeczeństw:

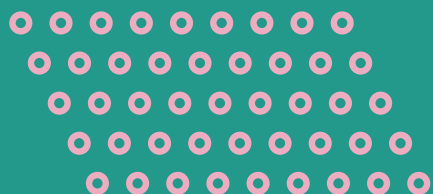
- budowanie kapitału społecznego i spójności społeczności (pozytywne przekonania i nastawienie do innych członków społeczności może zwiększyć spójność społeczności);
- wspieranie uczestnictwa obywatelskiego i aktywności obywatelskiej wśród młodych ludzi i seniorów;
- propagowanie aktywnego i zdrowego trybu życia wśród ludzi w każdym wieku;
- tworzenie aktywnych i bezpieczniejszych społeczności (działania międzypokoleniowe mogą pomóc w rozwiązywaniu wielu problemów społecznych, takich jak lęk przed przestępczością, napięcia na tle rasowym, poczucie braku bezpieczeństwa, zanik więzi sąsiedzkich);
- projektowanie lepszych usług dla wszystkich pokoleń (np. poprawa wykorzystania przestrzeni publicznej i wspólnych udogodnień, propagowanie integracji opieki zdrowotnej i usług społecznych dla wszystkich pokoleń);
- zwiększenie gotowości do wolontariatu i szans na zatrudnienie osób w każdym wieku.

¹² Springate I., Atkinson M., Martin K. Intergenerational practice: a review of the literature, LGA Research Report F/SR262. Slough: NFER, 2008.

¹³ Ibid

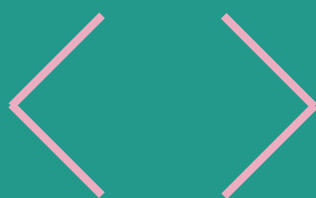

EFEKTY DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

STARSI LUDZIE

Mniejsza izolacja
Dobrostan psychiczny
i fizyczny

MŁODZI LUDZIE

Poczucie własnej
wartości
Kompetencje

Lepsze zrozumienie
Przyjaźń
Radość
Zaufanie

SPOŁECZNOŚCI

Integracja
Różnorodność wolontariuszy
Inne polityki związane ze sprawami społeczności
Większe zaangażowanie instytucji edukacyjnych

ROZDZIAŁ TRZECI:

SZANSE/WYZWANIA DLA ROZWOJU PRAKTYK MIĘDZYPOKOLENIOWYCH

SZANSA/WYZWANIE 1:

W JAKI SPOSÓB ANGAŻOWAĆ W PRAKTYKI MIĘDZYPOKO- LENIOWE PODMIOTY POWOŁANE DO DZIAŁAŃ Z JEDNĄ GRUPĄ WIEKOWĄ, TAKIE JAK SZKOŁY I DOMY SPOKOJNEJ STAROŚCI?

Kiedy nasze społeczeństwa uprzemysłowiły się i zaczęliśmy identyfikować szczególny etap życia, który nazywamy dzieciństwem, zorganizowaliśmy populację Europy, segregując grupy wiekowe. Dzieci i młodzi ludzie od wczesnych lat spędzają czas głównie w placówkach edukacyjnych, nie mają okazji do spotkań z innymi grupami wiekowymi. Seniorzy często korzystają z oferty skierowanej głównie do ich grupy, a wymagający stałej opieki przebywają w ośrodkach, które wzmacniają segregację wiekową i przyczyniają się do utrwalania stereotypów dotyczących wieku¹⁴. Jak zrobić wyłom w instytucjach opartych na segregacji wiekowej? Jak wprowadzić inne pokolenia w te wykluczające środowiska? Wyzwania w tej kwestii dotyczą pracowników takich, jak nauczyciele, opiekunowie i wychowawcy, którzy czują swobodę wynikającą z ich kompetencji odnoszących się do określonej grupy wiekowej i mogą nie dostrzegać celowości sprowadzania innego pokolenia do „ich” przestrzeni lub czuć się w takiej sytuacji niepewnie. W związku z tym istotne jest zapewnienie zewnętrznych czynników motywujących. W Irlandii Północnej przyjmują one formę strategii rządowej, która zachęca szkoły do postrzegania siebie jako źródła zasobów dla społeczności – szkoły są wtedy zainteresowane wchodzeniem w interakcje z dorosłymi i angażowaniem się w inicjatywy lokalne.

---

¹⁴ Hagestad O., Uhlenberg P. The Social Separation of Old and Young: A Root of Ageism. *Journal of Social Issues*. 2005, Vol 61, issue 2, s. 343-360.

SIEĆ MENTORINGU MIĘDZYPOKOLENIOWEGO (INTERGENERATIONAL MENTORING NETWORK)

Organizacja: Uniwersytet Strathclyde
School of Education
University of Strathclyde
Room 636 Curran Building
101 St James Road, Glasgow, G4 0NS

Strona internetowa: www.intergenerationalmentoring.com
Kontakt: Katie Hunter 0141 444 8111

LOKALIZACJA

Mentoring odbywa się w sześciu szkołach drugiego stopnia i dwóch szkołach podstawowych w Glasgow. Rozpoczyna się też nowy projekt w Fife.

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Sieć Mentoringu Międzypokoleniowego rozpoczęła działalność w 2010 r. od 12 mentorów-wolontariuszy w Springburn Academy w Glasgow. Wspierali uczniów rozważających studia uniwersyteckie. Projekt wspiera teraz ok. 100 relacji uczeń-mentor.

Rozwijając zakres naszych działań, stworzyliśmy projekt dla szkół podstawowych, w którym także czerpiemy z mentoringu międzypokoleniowego. Projekt „Pomóż dziecku nauczyć się czytać” (Help a Child Learn to Read) ma już za sobą udaną edycję pilotażową i jest rozwijany w szkołach podstawowych.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

W 2006 r. nasz zespół badawczy ze School of Education Uniwersytetu Strathclyde [Szkoła Edukacji, jednostka Uniwersytetu Strathclyde – przyp. tłum] rozpoczął współpracę ze Springburn Academy z Glasgow. Celem pracy była próba ustanowienia działań, które mogłyby wspomóc młodzież szkolną w procesie przygotowań do studiów na najbardziej konkurencyjnych kierunkach, takich jak prawo i medycyna.

Dalsze badania (na grupie 28 uczniów w wieku 15–16 lat osiągających najlepsze wyniki w szkole) wskazały, że ci młodzi ludzie dysponują bardzo ograniczonym dostępem do osób z wykształceniem wyższym, przedstawicieli zawodów związanych z prawem i medycyną oraz innych osób zatrudnionych w zawodach wymagających wysokich kompetencji.

Kluczowym elementem projektu jest czerpanie z doświadczenia i wiedzy osób starszych, a w szczególności emerytów, którzy stanowią większość naszych mentorów. Łącząc uczniów z mentorami spodziewaliśmy się, że:

- młodzi ludzie będą czerpać korzyści z dostępu do mentorów, którzy mogą poszerzyć i wzmocnić ich sieć kontaktów, wesprzeć ich w edukacji, a także w rozwoju osobistym i społecznym;
- w uczestniczących w projekcie szkołach z nieuprzywilejowanych obszarów Glasgow nastąpi wzrost ogólnej liczby uczniów, którzy podejmą studia zwłaszcza na wspomnianych wcześniej wysoce konkurencyjnych kierunkach;
- projekt da seniorom możliwość kontaktu z młodymi ludźmi i wkładu w szeroko rozumiany rozwój przedsięwzięcia.

UCZESTNICY

Sieć Mentoringu Międzypokoleniowego obecnie obejmuje 70 mentorów, którzy pracują z ok. setką uczniów. Projekt trwa już 7 lat. Niektórzy uczniowie/studenci/absolwenci wciąż pozostają w kontakcie ze swoimi mentorami i regularnie się z nimi spotykają.

Młodzi ludzie wybierani są przez pracowników szkoły i dostają możliwość spotkania z mentorem.

Mentorów rekrutujemy poprzez szereg kanałów, m.in. Centrum Edukacji Ustawicznej Uniwersytetu Strathclyde (Centre for Lifelong Learning), absolwentów Uniwersytetu i prasę lokalną.

DZIAŁANIA

Młodzi ludzie (15–16 lat) mają możliwość uczestniczenia w cotygodniowych spotkaniach mentoringowych jeden na jeden i otrzymywania wsparcia towarzyskiego, osobistego i akademickiego od mentora-wolontariusza w czasie przygotowań do egzaminów na studia i planowania przyszłej kariery.

W procesie oceny i analizy mentoringu prosimy mentorów o informacje o cotygodniowych spotkaniach. Projekt rozwija się w cyklach – odpowiadamy na potrzeby uczestników dzięki rosnącemu doświadczeniu i coraz lepszemu projektowaniu naszej usługi. Stworzyliśmy stronę internetową, na której umieściliśmy studia przypadków i materiały pomocnicze dla mentorów.

Strona została zaprojektowana tak, aby mogła też służyć jako kanał rekrutacji.

PRZEMYŚLENIA

- Rozpoczynając projekt, wiedzieliśmy, że młodzi ludzie potrzebują praktycznego wsparcia w procesie przygotowywania się do studiów i w czasie studiów akademickich. Kiedy projekt się rozwinął, zrozumieliśmy wartość relacji kładącej większy nacisk na mentoring, dostarczającej nie tylko wsparcia praktycznego, ale również, co jeszcze ważniejsze, bardzo osobistej zachęty i wsparcia emocjonalnego w stresującym i trudnym dla młodych ludzi czasie podejmowania decyzji o własnej przyszłości.
- Mentoring międzypokoleniowy to relacja, z której młodzi ludzie czerpią wiedzę, świadomość i pewność siebie.

- Okazało się, że nasi mentorzy-wolontariusze spełniają się w tym działaniu. Wielu mówi nam o tym, jak satysfakcjonujący i ekscytujący stał się dla nich udział w projekcie, jak cieszą się z możliwości poznawania i wspierania młodych ludzi.
- Program mentoringu międzypokoleniowego pozwala młodym spotkać starszych ludzi spoza ich społeczności lokalnych. To osoby, których bez programu młodzi ludzie nie mieliby okazji poznać. Projekt zwiększa swój zasięg i szukamy sposobów, by rozwinąć wymiar projektu odnoszący się do społeczności – aby młodzież i mentorzy mogli spotykać się i współpracować w szkole, a także pomiędzy szkołami, tworząc tym samym szerszą sieć wsparcia.
- Mentoring międzypokoleniowy to obiecująca metoda wspierania młodych ludzi z różnych środowisk. Daje też seniorom możliwość wchodzenia w interakcje z młodymi ludźmi spoza ich otoczenia i środowiska.

FINANSOWANIE

Finansowanie na start pochodziło z Centrum Edukacji Ustawicznej Uniwersytetu Strathclyde i z Rady Miasta Glasgow. Następnie powstał trzyletni projekt finansowany przez Big Lottery Fund [organizację powołaną do dysponowania środkami wypracowanymi przez brytyjską Loterię Narodową – przyp. tłum.].

EFEKTY

Stworzyliśmy stronę internetową, na koncie mamy cztery publikacje naukowe i film o naszym projekcie. (<http://www.intergenerationalmentoring.com/>)

CO DALEJ?

Obecnie projekt przekształcany jest w przedsiębiorstwo społeczne zdolne do pozyskiwania środków na podtrzymanie działalności. Poza prowadzeniem programu mentoringowego wspieramy rozwój nowych projektów.

SPOTKANIA MIĘDZYPOKOLENIOWE (INTERGENERATIONAL ENCOUNTERS)

Organizacja: Generationsbrücke Deutschland
[Most Pokoleń Niemcy – przyp. tłum.]
Rollefstr. 4
D-52078 Aachen

Strona internetowa: www.generationsbruecke-deutschland.de
Kontakt: Holger Schmidtke
schmidtke@generationsbruecke-deutschland.de

LOKALIZACJA

Aachen-Brandt Marienheim (Niemcy)
Berlin: Szkoła Johna F. Kennedy'ego (SJFK) (Niemcy)

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Działania rozpoczęliśmy w 2009 r. w Aachen.
W 2012 r. projekt ruszył w SJFK we współpracy z domem spokojnej starości „Arche” w Zehlendorfie.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Porusza nas pomysł budowania relacji pomiędzy dziećmi a seniorami mieszkającymi w domach opieki. Celem było przybliżenie pokoleń, które w dzisiejszym społeczeństwie nie spotykają się na co dzień. To nasza odpowiedź na zmiany demograficzne.

UCZESTNICZY

W SJFK wszyscy uczniowie czwartej klasy mniej więcej raz w miesiącu odwiedzają pobliski dom opieki i aktywnie uczestniczą w zajęciach z seniorami. Na początku roku szkolnego uczniowie są przygotowani do spotkań. Pod koniec roku szkolnego organizujemy spotkanie pożegnalne, w czasie którego obie strony dziękują sobie nawzajem i wręczane są świadectwa uczestnictwa w projekcie.

DZIAŁANIA

Spotkania odbywają się w ustalonych ramach czasowych i obejmują zaplanowane wcześniej zajęcia. To m.in. śpiewanie, zajęcia ruchowe i zajęcia w parach (uczeń i senior). Pracownicy dysponują podręcznikiem opisującym możliwe metody i aktywności.

PRZEMYŚLENIA

Spotkania czwartoklasistów z mieszkańcami domów opieki prowadzimy już od 5 lat. To nowe doświadczenie daliśmy już około 600 dzieciom.

W czasie zaawansowanych szkoleń pracownicy, opiekunowie i wychowawcy poznali naszą ideę i podzielili się, jak wprowadzać ją do codziennej pracy.

FINANSOWANIE

Na początku konieczne było zebranie środków na szkolenia. Dodatkowe środki na materiały używane w trakcie spotkań (długopisy, klej, papier itp.) udostępniły domy opieki. Poprosiliśmy też o datki rodziców i krewnych uczestników.

EFEKTY

Aby znaleźć nagrania, wystarczy wejść na YouTube i wpisać „Generationsbrücke Deutschland”.

Istnieje też publikacja:

Rocco Thiede *Die Generationsbrücke, Wie das miteinander von Alt und Jung gelingt*, 2016 [Most pokoleń. O udanej jedności starych i młodych – przyp. tłum.]

Artykuły, które pojawiły się w prasie, są dostępne na naszej stronie internetowej.

CO DALEJ?

W 2016 r. nawiązaliśmy współpracę ze społecznością luterańską z Wrocławia. Od tamtej pory dołączyło do nas jeszcze 6 partnerów, którzy teraz tworzą mosty pokoleń u siebie.

Kilka razy w roku organizujemy szkolenia w Berlinie i innych niemieckich miastach. Raz w roku praktycy spotykają się na sympozjum, by wymieniać się doświadczeniami, poszerzać wiedzę i dzielić się nią.

SZANSA/WYZWANIE 2:

JAK WSPIERAĆ WŁĄCZENIE DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH W PROCES BUDOWANIA SPOŁECZNOŚCI PRZYJAZNYCH RÓŻNYM POKOLENIOM I JAK ZWIĘKSZAĆ ŚWIADOMOŚĆ WAGI RUCHU NA RZECZ ROZWIĄZAŃ PRZYJAZNYCH RÓŻNYM POKOLENIOM?

Światowa Organizacja Zdrowia propaguje ruch na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom jako metodę adaptacji do naszych starzejących się populacji. Ruch ten narodził się na przełomie lat 80. i 90. XX w. W 2002 r. Światowe Zgromadzenie na Temat Starzenia się w Madrycie zajęło się globalnym wyzwaniem, jakim jest „budowa społeczeństwa dla wszystkich pokoleń”. W wyniku przyjętego planu w 2007 r. powstał „Przewodnik dla miast przyjaznych wszystkim pokoleniom Światowej Organizacji Zdrowia”, który zaleca podjęcie działań w ośmiu obszarach.

Członkostwo w Globalnej Sieci Miast i Gmin Przyjaznych Starzeniu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO Global Network of Age-friendly Cities and Communities) jest równoznaczne z zobowiązaniem do wsłuchiwania się w potrzeby starzejącej się populacji i wspólnej pracy na rzecz rozwoju skutecznych rozwiązań i infrastruktury spełniających te potrzeby.

Obszary określono we włączającym procesie, przy udziale seniorów z 33 miast z 22 krajów. Obecnie (lato 2017) sieć obejmuje 400 miast i gmin, 11 stowarzyszonych programów, 37 krajów i 146 milionów ludzi¹⁵.

Ruch na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom stara się zachęcić społeczeństwo, aby coraz więcej miejsc użyteczności publicznej było postrzegane jako przestrzeń dla różnych grup wiekowych. Biblioteki publiczne są miejscem, gdzie każdy może poczuć się u siebie.

Ruch na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom dostrzega, jak ważna jest solidarność pokoleń i dlatego w 2012 r. dzień 29 kwietnia obwołano Europejskim Dniem Solidarności Międzypokoleniowej – była to próba zwiększenia wagi przykładanej w Unii Europejskiej do relacji pomiędzy pokoleniami. Światowa Organizacja Zdrowia stoi na stanowisku, że świat przyjazny różnym pokoleniom¹⁶:

- umożliwia ludziom w każdym wieku aktywne uczestniczenie w działaniach społeczności;
- traktuje każdego z szacunkiem, niezależnie od wieku;
- ułatwia pozostawanie w ścisłych relacjach z otoczeniem i bliskimi;
- pomaga ludziom pozostawać w dobrym zdrowiu i być aktywnym nawet w bardzo zaawansowanym wieku;
- pomaga tym, którzy nie są już samodzielni, aby mogli żyć z godnością i czerpać z życia przyjemność.

¹⁵ <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/> dostęp: sierpień 2017.

¹⁶ <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/about-us/> dostęp: wrzesień

SZKOLNY PROJEKT PRZYJAZNY RÓŻNYM POKOLENIOM (AN AGE-FRIENDLY SCHOOL PROJECT)

Organizacja: Linking Generations Northern Ireland
(Fundacja Beth Johnson)
43-45 Frances Street
Newtownards
County Down
BT23 7DX

Strona internetowa: www.linkinggenerationsni.com
Kontakt: Lynn Johnston, lynn.johnston@bjf.org.uk

LOKALIZACJA

Belfast, Irlandia Północna

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Projekt rozpoczął się w kwietniu 2014 r. i zakończył w styczniu 2015 r.
Szkoła, w której się odbywał, wciąż angażuje się w działania z okolicznymi seniorami.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Rozpoczęliśmy współpracę ze Strategicznym Partnerstwem na rzecz Zdrowego Starzenia się (Healthy Ageing Strategic Partnership) w Belfaście, które dysponowało budżetem na promocję działań na terenie miasta. Jako praktycy działań międzypokoleniowych chcieliśmy pokazać, że jeśli pragniemy społeczności przyjaznych różnym pokoleniom, musimy pomiędzy pokoleniami budować pozytywne relacje. Chcieliśmy pracować z grupą młodzieży i spotkaliśmy się z dyrekcją szkoły podstawowej (dzieci w wieku 4–11 lat) w Cregagh, która wyraziła zainteresowanie udziałem uczniów w projekcie.

Mieliśmy następujące cele:

- praca z miejscowymi dostawcami usług, aby wytypować i wesprzeć seniorów zagrożonych izolacją społeczną poprzez partnerstwo ze szkołą podstawową Cregagh i Stowarzyszeniem Społeczności Cregagh (Cregagh Community Association);

- podnoszenie świadomości dotyczącej izolacji społecznej, sytuacji osób starszych i ruchu na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom poprzez dyskusje prowadzone pomiędzy pokoleniami;
- zaangażowanie i wspieranie młodzieży i seniorów, aby zbliżyć ich do siebie.

UCZESTNICY

19 dzieci z grupy P5 na początku projektu (8–9 lat) i P6, kiedy się kończył (9–10 lat), 35 seniorów ze Stowarzyszenia Społeczności Cregagh. Rekrutacja uczestników odbywała się poprzez ogłoszenie o wolontariacie, przeprowadziliśmy warsztaty, żeby zwiększyć ich wiedzę na temat starzenia się i opowiedzieć o naszej pracy.

DZIAŁANIA

W celu zaplanowania programu działań zorganizowaliśmy spotkanie inicjacyjne, podczas którego każdy miał możliwość włączenia się w prace. Dzięki temu projekt prowadzili uczestnicy.

Grupa postanowiła spotykać się co miesiąc i brać udział w działaniach: planowanie dnia, aktywność ruchowa, obiad i bingo, twórcze sesje komputerowe, 3 zajęcia teatralne/performance, przyjęcie gwiazdkowe, impreza finałowa.

Wykorzystaliśmy zasoby istniejących na miejscu usług społecznych. Oplaciliśmy prowadzących wybranych zajęć, gdy było to konieczne, ale korzystaliśmy też z umiejętności pracowników szkoły i członków społeczności, co kosztowało bardzo niewiele, a czasem zupełnie nic.

PRZEMYŚLENIA

Osiągnęliśmy następujące rezultaty:

- nawiązały się relacje towarzyskie między osobami młodymi i seniorami;
- wzmocniło się poczucie wspólnoty i włączenia w społeczność starszych uczestników;
- nastawienie wobec drugiej grupy wiekowej stało się bardziej pozytywne, zarówno młodzi, jak i seniorzy lepiej się nawzajem postrzegają;
- stworzyliśmy przykład dobrej praktyki w budowaniu środowiska przyjaznego różnym pokoleniom.

FINANSOWANIE

Projekt otrzymał blisko 8000 funtów z Jednostki Rozwoju Zdrowia w Belfaście (Belfast Health Development Unit) za pośrednictwem Partnerstwa Strategicznego na rzecz Zdrowego Starzenia się w ramach programu grantowego „Przyjazne różnym pokoleniom: ograniczanie izolacji społecznej” (Age-friendly: Reducing Social Isolation, 2014).

EFEKTY

Stworzyliśmy raport, który wykorzystujemy do promowania naszych poglądów na temat włączania młodych ludzi w działania na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom: „Raport ze szkolnego projektu przyjaznego różnym pokoleniom w społeczności Cregagh” (An Age-friendly School Project Report Cregagh Community). Jest dostępny na naszej stronie internetowej.

CO DALEJ?

Stowarzyszenie Społeczności Cregagh i szkoła podstawowa Cregagh kontynuują współpracę – miejscowi seniorzy są mile widziani w szkole przez cały rok. Po zakończeniu naszego projektu Stowarzyszenie Społeczności Cregagh otrzymało finansowanie z Rady Miasta Belfast na powołanie projektu, w którym miejscowi seniorzy będą budowali pozytywne relacje z członkami klubu młodzieżowego (młodzież w wieku 10–17 lat).

OD RADIA DO IPODA

Organizacja: Miejska Biblioteka Publiczna
im. Józefy Bergelówny w Dobczycach

Adres: ul. Szkolna 43; 32-410 Dobczyce
12 271 10 74

Strona internetowa: <http://www.biblioteka.dobczyce.pl/>
Kontakt: Paweł Piwowarczyk, pawelpiwowarczyk@tlen.pl

LOKALIZACJA

Dobczyce, miasto w województwie małopolskim, ok. 6,5 tys. mieszkańców.

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Zajęcia trwały 10 miesięcy – od września 2014 do czerwca 2015. Były to pierwsze warsztaty międzypokoleniowe w bibliotece. Z tego projektu wykiełkowały kolejne działania międzypokoleniowe wspierane przez bibliotekę.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Ryszard Dulski, pasjonat techniki, po przejściu na emeryturę przeprowadził się z Krakowa do Dobczyc. Chciał nadal być aktywny. Zgłosił się do lokalnej biblioteki z pomysłem zorganizowania wystawy swojej pokaźnej kolekcji starych radioodbiorników i podzielenia się posiadaną wiedzą. „Po przejściu na emeryturę zamieszkałem w Dobczycach i chciałem «coś» podarować miejscu, które stało się moim domem. Szczególnie zależało mi na młodym pokoleniu” – opowiada Ryszard. W ten sposób wspólnie z Pawłem Piwowarskim, dyrektorem biblioteki, wymyślili międzypokoleniowe warsztaty konstruowania radioodbiorników.

Dla dyrektora Pawła Piwowarczyka ważne było, aby biblioteka była miejscem spotkań mieszkańców, aby mogli, korzystając z jej przestrzeni i sprzętu, rozwijać swoje pasje, angażować innych w działania. Stąd pomysł Ryszarda wpisał się w ważne cele biblioteki.

UCZESTNICY

Projekt spotkał się z dużym zainteresowaniem, uczestniczyło w nim 28 osób w wieku od 5 do 75 lat. Organizatorzy przypuszczali, że pomysł zainteresuje tylko chłopców. Okazało się jednak, że dziewczynki także lubią majsterkować. W prace włączyli się również rodzice dzieci i dziadkowie.

Nabór na warsztaty był prowadzony podczas wystawy radioodbiorników i prelekcji prowadzonych przez Ryszarda oraz w lokalnych mediach.

DZIAŁANIA

Działania rozpoczęła wystawa radioodbiorników z kolekcji Ryszarda, połączona z prelekcją. Wystawa miała tak duże powodzenie, że zamiast miesiąc trwała dwa, a prelekcji było kilkanaście.

Uczestnicy spotykali się na warsztatach raz w tygodniu, w soboty. Młodzi pod okiem starszych panów oraz rodziców budowali własne radia. Międzypokoleniowa grupa lutowała, łączyła kondensatory, oporniki. Ważnym momentem warsztatów było konstruowanie własnej obudowy radioodbiorników. Ilu uczestników, tyle pojawiało się pomysłów na obudowę: od starego zegara przez zabytkową skrzynię, pozytywkę, sterowany samochód, aż po obraz.

Podczas spotkań starsi panowie dzielili się swoimi doświadczeniami i wspomnieniami związanymi z użytkowaniem odbiorników. Motywowali do pracy i pomagali pokonać techniczne trudności, dbali także o bezpieczeństwo korzystania z maszyn.

„Były różne problemy – opowiada Ryszard, inicjator projektu – raz jeden chłopiec, 12-letni, zaczął płakać, podszedłem, wyszliśmy na zewnątrz, zacząłem z nim rozmawiać. Okazało się, że nie wie, jak coś tam zrobić. Umówiłem się, że w takich sytuacjach będzie dawał mi znać i zrobimy to razem. Tak się stało, chłopiec bardzo starannie i pomysłowo skonstruował swoje radio. W życiu wielokrotnie będzie się spotykał z różnymi trudnościami, a teraz już rąk nie załamie”.

Wkrótce sytuacja się odwróciła i to młodzież wcieliła się w role ekspertów, przekazując starszym swoją wiedzę o najnowszych urządzeniach telekomunikacyjnych – komórkach, tabletach i iPodach.

Projekt zakończył się wystawą radioodbiorników skonstruowanych przez uczestników. Wystawa była pokazywana w lokalnej bibliotece, ale też w bibliotece wojewódzkiej w Krakowie. Powstała specjalna publikacja, w której każdy uczestnik opowiada o swoim pomysle na radio i o przeżyciach związanych z projektem, pamiątkowy album wypełniają liczne zdjęcia.

PRZEMYŚLENIA

Sukcesem projektu było przyciągnięcie do biblioteki starszych mężczyzn, którzy dotychczas rzadko włączali się w organizowane wydarzenia. Projekt doprowadził do zawiązania nieformalnej grupy pasjonatów techniki i ośmielił do realizacji kolejnych międzypokoleniowych przedsięwzięć.

Dzieci zetknęły się z fizyką i techniką w innym wydaniu niż w szkole. Samodzielne skonstruowanie radioodbiornika sprawiło, że poczuły, że coś potrafią, że technika nie jest tak skomplikowana, że warto eksperymentować. Być może dla części z nich udział w projekcie stanie się zachętą do rozwijania talentów inżynierskich.

Wspólna praca, lutowanie, wiercenie pozwoliło dzieciom i rodzicom spojrzeć na siebie inaczej i być blisko we wspólnym działaniu, rozwiązywaniu problemów, świętowaniu.

„Młodzi ludzie nie wiedzą, że każde urządzenie, które jest w sklepie, można zrobić samemu – podkreśla Ryszard. Są pozbawieni okazji do poznawania własnych możliwości i kreatywności w dziedzinie techniki, bo nie stykają się ze środowiskami, które mogłyby ich w jakiś sposób zainspirować. Szkoła tego nie daje. Mają kontakt wyłącznie z gotowcami. Więc nam się tu marzy ogólne hasło «politechnizacja w bibliotece».

Do ludzi, którzy próbują się czegoś dowiedzieć o technice, nie można mówić językiem hermetycznym, tylko przystępnym, często wręcz żartobliwym. W przeciwnym wypadku powstaje przepaść, nikt nie chce słuchać i uczestnicy się wykruszają.

Dla powodzenia warsztatów, które trwają wiele tygodni, ważne jest także jasne określenie celu: że z „dłubania” w kabelkach i lutowania powstanie coś, co będzie grać. Wówczas grupa wspólnie dąży do uzyskania końcowego efektu.

Ważna jest także przyjazna atmosfera spotkań, dzielenie się pomysłami. Teraz kiedy ktoś ze starszych uczestników przychodzi do biblioteki i spotyka kogoś z gimnazjalistów, zawsze porozmawiają – nawiązała się relacja.

FINANSOWANIE

Projekt był wspierany finansowo przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” i Polsko-Amerykańską Fundację Wolności w ramach konkursu dotacyjnego „Seniorzy w akcji”.

EFEKTY

Powstał film przygotowany przez uczestników.
<https://www.youtube.com/watch?v=K2HqkfsqZa8>

Działania są opisane w publikacji Seniorzy w akcji. Świat zmieniają ludzie z pasją, Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”, 2017.

CO DALEJ?

Przy bibliotece zawiązała się grupa starszych pasjonatów techniki, spotykają się i uruchamiają kolejne przedsięwzięcia. Jednym z nich była renowacja starej makiety kolejki, którą udostępnił jeden z seniorów. W prace włączyła się młodzież szkolna i dorośli. Kolejną inicjatywą były międzypokoleniowe warsztaty i pokazy filmowe.

SZANSA/WYZWANIE 3:

WYKORZYSTANIE DZIAŁAŃ MIĘDZYPOKOLENIOWYCH DO PORU-SZENIA KWESTII STEREOTYPÓW WIEKOWYCH

Wspólną cechą działań międzypokoleniowych jest podejmowanie problemu ageizmu. Zgodnie z dobrze ugruntowaną teorią kontaktu autorstwa Gordona Allporta¹⁷ uprzedzenia powstające między grupami społecznymi mogą być niwelowane poprzez ich wzajemny kontakt. Badania Allporta i jego następców¹⁸ pokazały, że współwystępowanie szeregu warunków zwiększa prawdopodobieństwo, że uprzedzenia się zmniejszą zarówno w stosunku do osoby, z którą nawiązało się kontakt, jak do innych reprezentantów danej grupy, niebędących w bezpośrednim kontakcie¹⁹.

---

¹⁷ Allport G. *The nature of Prejudice*. Boston: Addison-Wesley Publishing, 1954.

¹⁸ Pettigrew T., Tropp L. *When Groups Meet: The Dynamics of Intergroup Contact (Essays in Social Psychology)*. Nowy Jork i Hove: Taylor and Francis, 2011.

¹⁹ *ibid.*

PIOSENKI POKOLEŃ (SONGS OF GENERATIONS)

Organizacja: Kreisau-Initiative e.V.
c/o Allianz
An den Treptowers 3
12435 Berlin, Niemcy

Strona internetowa: www.kreisau.de
Kontakt: Lisann Nolte: +49 (30) / 53 83 63 63 / nolte@kreisau.de

LOKALIZACJA

Krzyżowa (Polska)

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Od 2009 r. Kreisau-Initiative prowadziła projekt jako międzynarodowe spotkanie ludzi w każdym wieku. Projekt odbywał się co roku do 2016 r.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Poprzez otwarcie naszych międzynarodowych spotkań i zaproszenie ludzi w każdym wieku chcemy przyczynić się do budowy sprawiedliwego i równoprawnego dialogu pokoleń w Europie. Sądzymy, że jest to niezbędne w świetle dzisiejszych wyzwań, które pojawiają się wraz z rozwojem demograficznym starzejącej się Europy. Tylko wtedy, gdy ludzie w każdym wieku będą współdziałali, uda się zbudować dobrą przyszłość dla wszystkich. Wykorzystujemy krótki międzynarodowy projekt jako niezwykle szansę uczenia się, aby wesprzeć dialog międzypokoleniowy w Polsce i w Niemczech.

UCZESTNICY

Każdy projekt to ok. 24 uczestników w różnym wieku. Pochodzą z Niemiec i z Polski. Odpowiedzieli na zaproszenie do nadsyłania zgłoszeń i reprezentują zróżnicowane środowiska z obu krajów.

DZIAŁANIA

Uczestnicy spotykają się na 5 intensywnych dni w międzynarodowym centrum spotkań młodzieży w Krzyżowej.

W czasie warsztatów uczestnicy proszeni są o rozmowę na temat znaczenia muzyki w ich prywatnym życiu i o podzielenie się wspomnieniami melodii, które wiążą się z ich biografią. Zajmują się także rolą muzyki jako medium protestu społecznego, zmiany i opozycji wobec reżimów totalitarnych. Na program składa się wiele zróżnicowanych warsztatów i technik, np. Ulica Muzycznego Życia, warsztaty poświęcone ageizmowi, aduptyzmowi, interaktywne rozmowy o określeniach „pokolenia” i „dialog międzypokoleniowy”.

Każdy otrzymuje możliwość pełnego zaangażowania w warsztaty, ponieważ wybrane przez nas metody edukacji nieformalnej polegają w znacznym stopniu na aktywnym uczestnictwie. Umożliwia to prawdziwy dialog międzynarodowy i międzypokoleniowy.

PRZEMYŚLENIA

Muzyka to doskonale medium intensywnego dialogu międzypokoleniowego, a przy tym dostarcza rytmiki, łączy ludzi i umożliwia komunikację bez użycia słów. Każdy, niezależnie do wieku, ma swoją ulubioną piosenkę.

Muzyka nadaje się też dobrze do omawiania kwestii społecznych, ponieważ piosenki i melodie bardzo często odzwierciedlają czasy, w których powstały, niektóre są mocno powiązane z ruchami politycznymi. Krótkie projekty międzynarodowe to wspaniała przestrzeń do ćwiczenia dialogu międzypokoleniowego, przelamywania stereotypów wiekowych (ageizmu i aduptyzmu) i dyskusji na temat roli wieku w społeczeństwach Polski i Niemiec.

Znalezienie uczestników było dużo łatwiejsze wśród seniorów. Konieczne są osobne rekrutacje dla osób posługujących się różnymi językami.

Skompletowanie uczestników jest wieloetapowe i dość złożone, ponieważ poza kategorią wieku w grę wchodzi także narodowość i płeć. Wszystkie te aspekty należy traktować jako system naczyń połączonych. W związku z tym niezbędny jest udział kompetentnych prowadzących.

FINANSOWANIE

Choć pozyskanie finansowania było trudne (ze względu na charakter projektu, który łączy aspekt międzypokoleniowy z międzynarodowym), ostatecznie udało się to osiągnąć. Wsparcia udzielił:

- Fundacja im. Freyi von Moltke na rzecz Krzyżowej
<http://www.fvms.de/pl/strona-glowna.html>
- Program Europa dla Obywateli Komisji Europejskiej
http://eacea.ec.europa.eu/europe-for-citizens_en
- Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży
<http://www.dpjw.de>

EFEKTY

W 2009 r. wydaliśmy publikację mającą na celu popularyzację założeń projektu. Aby uzyskać dostęp do wersji online, prosimy o kontakt z Kreisau-Initiative e.V.

CO DALEJ?

W 2013 r. połączyliśmy pola „Edukacja dla Zrównoważonego Rozwoju” i „Dialog Pokoleń”, ponieważ kwestia zrównoważonego społeczeństwa pociąga za sobą zagadnienia związane ze sprawiedliwością międzypokoleniową. W związku z tym będziemy dalej organizowali w Krzyżowej międzynarodowe projekty dla ludzi w każdym wieku.

DANCING MIĘDZYPOKOLENIOWY

Strona internetowa:

<https://www.facebook.com/dancingmiedzypokoleniowy/>

<https://www.instagram.com/dancingmiedzypokoleniowy/>

Kontakt: Paulina Braun

paulinabraun@gmail.com, +48 507291154

LOKALIZACJA

Warszawa, a także Sopot, Gdańsk, Wrocław, Katowice, Opole

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Pierwszy Dancing Międzypokoleniowy odbył się w Warszawie na placu Na Rozdrożu w 2011 r. Wylądowało tam wówczas UFO (Unexpected Fountain Occupation): kilkunastoosobowa międzynarodowa ekipa artystów, architektów i projektantów zaanektowała na kilka miesięcy nieczynną fontannę i postawiła tam artystyczną instalację – połączenie klubu, hostelu i miejsca relaksu. Paulina Braun, animatorka kultury, została zaproszona, żeby zaanimować tę przestrzeń i zaprosić do UFO mieszkańców. Wspólna zabawa taneczno-muzyczna młodych i seniorów była jednym z zaproponowanych przez nią wydarzeń, które okazały się sukcesem. Do dziś dnia dancingi odbywają się regularnie w Warszawie i w innych miastach.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Ideą Dancingu jest przełamywanie stereotypów związanych z postrzeganiem starości, walka z wykluczeniem społecznym osób starszych, łączenie pokoleń. Dancing uczy tolerancji i odwagi życiowej, inspirowanie do rozwijania swoich pasji niezależnie od wieku. Ważnym celem jest tworzenie miejsc pracy dla osób starszych, a tym samym poprawa jakości ich życia.

UCZESTNICY

Osoby starsze, w tym samotne, które szukają dla siebie miejsca do spędzania czasu z rówieśnikami i ludźmi młodymi, a także młode osoby, które bawią się w klubach muzycznych i są otwarte na kontakt i rozmowę ze starszymi.

Założkiem społeczności Dancingu byli seniorzy chodzący na zabawy taneczne dla seniorów, na których grała Dj Wika oraz znajomi seniorzy Pauliny. Z czasem, gdy grupa zaczęła pojawiać się w młodzieżowych klubach, narodziła się moda wśród młodych i starszych na międzypokoleniową zabawę. Informacje do nowych uczestników docierają przez media i pocztę pantoflową.

DZIAŁANIA

Dancingi Międzypokoleniowe odbywają się w popularnych klubach, na wspólnej zabawie spotykają się seniorzy i młodzi, zazwyczaj to ok. 100–250 osób. Najstarsi uczestnicy przekroczyli 90-tkę. Organizowane są także domówki, kameralne spotkania taneczno-muzyczne w mieszkaniach seniorów.

Dancingi tworzą przestrzeń do współpracy młodych i starszych DJ-ów. Na samym początku działań Paulina Braun włączyła do współpracy seniorkę DJ Wikę, która do tej pory grała tylko na imprezach dla seniorów. Ta współpraca miała kluczowe znaczenie, bo Wika stała się twarzą i rezydentką cyklu Dancing Międzypokoleniowy.

Kolejnym działaniem zainicjowanym przez Paulinę Braun jest Senior DJs Academy, w ramach której Paulina i młodzi DJ-e prowadzą warsztaty dla DJ-ów seniorów, którzy następnie włączają się w organizowane imprezy taneczne. Seniorzy kupili laptopy, mają zainstalowane programy do miksowania muzyki i próbują swoich sił. Nie brakuje w ich repertuarze polskich szlagierów i muzyki z czasów ich młodości, ale też szukają i eksperymentują.

Ze społecznością skupioną wokół Dancingu współpracuje Senior Casting Agency. Producenci filmowi są zachęceni do zatrudniania seniorów jako statystów czy aktorów oraz do wynajmowania mieszkań seniorów na plany filmowe.

Bardzo szybko Paulina zaczęła być zapraszana do innych miast, aby tam razem z seniorami DJ-ami organizować Dancingi Międzypokoleniowe i pokazywać, jak to robić. Paulina chciałaby, aby na zasadzie licencji organizacje i instytucje z innych miast i krajów organizowały podobne dancingi u siebie.

PRZEMYŚLENIA

Młodzi ludzie mówią mi, że dzięki temu, że poznali tak dużo starszych osób, które nie mówią tylko o lekach i chorobach, ale żyją normalnie, przestali bać się starości – opowiada Paulina Braun.

Dancing dla seniorów to motywacja do aktywności. Często mają nowotwory, bypassy, cukrzycę, a czasem po pięć chorób na raz, ale starają się zawsze przyjść na Dancing, pójść do radia czy spotkać się, aby zaplanować kolejne wydarzenie.

Wśród bywalców Dancingów wytworzyła się też społeczność osób, która sobie pomaga – w kłopotach, chorobie czy w momentach gorszego nastroju.

W Polsce seniorzy mają mało przestrzeni na ciekawe życie, mało odważnych wzorców, a przecież nie muszą tylko zajmować się wnukami i pić herbatę w klubach seniorów. Dancing inspirowanie, pokazuje, że cały czas można się uczyć nowych rzeczy i rozwijać.

Projekt nie udałby się bez zaangażowania i widoczności seniorów. Ważne jest promowanie seniorów-celebrytów. W projekcie działa grupa VIP, to oni są prekursorami postawy i stylu życia fajnego, modnego i odważnego staruszka.

Ważne jest wykorzystanie mediów społecznościowych i zachęcanie seniorów do korzystania z nowych technologii. Dzięki internetowi, portalom społecznościowym, smartfonom seniorzy poznają nowych ludzi, znajdują nowe hobby, warsztaty. Pozwala to poszerzyć oddziaływanie projektu i skutecznie docierać także do młodych osób.

FINANSOWANIE

W tej chwili Dancing nie otrzymuje grantów na projekt. Rozwija współpracę z biznesem. W 2014 r. Paulina Braun otrzymywała na rozwój Dancingu Międzypokoleniowego stypendium Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

EFEKTY

<https://www.youtube.com/channel/UCFAPAqoWYsvE77jyLvGaGaQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=Rg4oXwkqmdw>
<https://www.youtube.com/watch?v=ACiBGCoX5CY>
<http://swiatsiekreci.vod.tvp.pl/23747388/dancing-miedzypokoleniowy>

CO DALEJ?

Paulina, inicjatorka Dancingu, marzy, aby działał on jak przedsiębiorstwo społeczne, tworzył miejsca pracy i pozyskiwał fundusze na działania. Swoją pomysł rozwija obecnie w Akademickim Inkubatorze Przedsiębiorczości.

ŚWIĘTOWANIE WIEKU (CELEBRATING AGE)

Organizacja: Linking Generations Northern Ireland
(Fundacja Beth Johnson)
43-45 Frances Street,
Newtownards BT23 7DX

Strona internetowa: www.linkinggenerationsni.com
Kontakt: Lynn Johnston: lynn.johnston@bjf.org.uk 02891813022

LOKALIZACJA

Cała Irlandia Północna

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

W kwietniu, co roku od 2014 r. W latach 2014–2016 obchodziliśmy Europejski Dzień Solidarności Międzypokoleniowej (29 kwietnia). W 2017 r. w związku z nadchodzącym brexitem przemianowaliśmy projekt na #allagesapril [kwiecieńwkażdymwieku – przyp. tłum.].

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Pragnęliśmy uczcić 29 kwietnia, Europejski Dzień Solidarności Międzypokoleniowej, zachęcić pokolenia do tego, aby się zbliżyły i popularyzować naszą pracę w Irlandii Północnej.

UCZESTNICY

W 2014 r. mieliśmy 29 projektów i ok. 600 uczestników. W 2015 r. – 38 projektów i 1573 uczestników. W 2016 r. – 34 projekty i 1199 uczestników, a w tym roku (2017) – 49 projektów, które objęły 3050 uczestników.

Do promocji projektu wykorzystaliśmy własną listę kontaktów, media społecznościowe i relacje w społecznościach. Poprosiliśmy ludzi, by razem z nami w kwietniu świętowali wiek, organizując w swoich społecznościach/miejscach pracy/szkołach wydarzenia lub działania łączące pokolenia i pozwalające przyjemnie spędzić czas.

DZIAŁANIA

Każda grupa otrzymała wsparcie do 150 funtów na organizację wydarzenia. Grupy ubiegały się o granty przy pomocy prostego formularza. Następnie kontaktowaliśmy się z każdą z grup, by monitorować ich działania i zapewnić im wsparcie.

W ciągu 4 lat odbyło się 150 niezależnych wydarzeń/działań organizowanych przez grupy i organizacje w całej Irlandii Północnej. Konkretnie działania ustalali członkowie grup. W rezultacie wiele projektów skupiało się na działaniach artystycznych, takich jak taniec, śpiew, rękodzieło i działania sceniczne. Wiele osób urządzało przyjęcia i dni dziadków w szkołach. Popularnością cieszyły się także imprezy sportowe. Warunki przyznania grantu wymagały zorganizowania jednego wydarzenia, jednak sporo grup zdecydowało się na więcej, z czego bardzo się cieszyliśmy.

PRZEMYŚLENIA

W ciągu ostatnich 3 lat zebraliśmy informacje od prawie 1500 uczestników. Średnio ponad 90% z nich stwierdziło, że udział w wydarzeniach pozwolił im poczuć silniejszy związek z otoczeniem i zwiększył poczucie, że jest się częścią społeczności. Ponad 90% uczestników stwierdziło też, że uważają za istotne to, aby ludzie w każdym wieku mieli okazję uczestniczyć we wspólnych działaniach.

Z każdym rokiem funkcjonowania projektu uczymy się, jak robić to coraz skuteczniej. Zaczęliśmy oferować większe granty, ale odkryliśmy, że to właśnie niewielkie kwoty zachęcają do ubiegania się o dofinansowanie te grupy, które zazwyczaj tego nie robią.

Usprawniliśmy proces zgłoszeń, a dzięki doświadczeniu w realizacji projektów stworzyliśmy lepsze systemy komunikacji i monitoringu.

Samą realizację wydarzeń zostawiamy w rękach innych, z radością i zaufaniem do ich umiejętności. Każdego roku inspiruje nas pomysłowość i entuzjazm wolontariuszy, którzy organizują i realizują działania łączące pokolenia w świętowaniu wieku.

FINANSOWANIE

W 2014 r. wykorzystaliśmy finansowanie otrzymane od głównego mecenasa naszej pracy, The Atlantic Philanthropies. W 2015 r. zabezpieczyliśmy środki z Agencji Zdrowia Publicznego Irlandii Północnej dzięki założeniu, że nasz projekt pomoże zmniejszyć osamotnienie i izolację społeczną seniorów. Projekt kosztował ok. 15 000 funtów w latach 2015–2016, a w 2017 r. rozwinęliśmy go i pozyskaliśmy z tego samego źródła ok. 20 000 funtów.

EFEKTY

Od 2015 r. publikujemy raporty i oceny każdego roku działalności. Na naszej stronie internetowej dostępne są również filmy pokazujące, co robili uczestnicy wydarzeń.

CO DALEJ?

Średnio 95% liderów projektów stwierdziło, że wykorzystali doświadczenia z projektu do innych wykonywanych przez siebie zadań. Ponad 98% uznało, że z uczestnikami wydarzeń nawiązali trwałe relacje. Każda grupa, która wystąpiła o mały grant, by świętować wiek, została dodana do naszej listy kontaktów, co oznacza, że nasz zasięg rośnie, a to umożliwi nam przekazywanie naszej wizji Irlandii Północnej jako kraju, w którym pokolenia są szanowane, rozumiane, powiązane ze sobą i wspólnie zaangażowane w życie swoich społeczności.

SZANSA/WYZWANIE 4:

JAK WYKORZYSTAĆ DZIAŁANIA MIĘDZYPOKOLENIOWE DO ROZWIĄZYWANIA KONKRETNÝCH PROBLEMÓW W SPOŁECZNOŚCIACH LOKALNYCH?

Działania międzypokoleniowe można postrzegać jako środek pozwalający rozwiązywać problemy, np. przyjęcie podejścia międzypokoleniowego poprzez zaangażowanie seniorów-wolontariuszy jako mentorów lub nauczycieli mogłoby pomóc rozwiązać problem niedostatecznych wyników w nauce. Innym sposobem postrzegania działań międzypokoleniowych jest traktowanie ich jako celu samego w sobie, czyli zbliżanie pokoleń wyłącznie po to, aby budować pozytywne relacje między młodymi ludźmi i seniorami – w tym przypadku podejmowane działania będą miały drugorzędne znaczenie (zazwyczaj są to działania artystyczne). W pierwszym przypadku również nawiązane zostaną pozytywne więzi, ale podstawowym celem jest osiągnięcie czegoś więcej niż „tylko” pozytywnych relacji międzypokoleniowych. Naszym zdaniem oba podejścia są pożyteczne, ale można dyskutować, czy ustanowienie celu nadrzędnego zwiększa prawdopodobieństwo wielokrotnych sukcesów.

Wśród wybranych przykładów znajduje się projekt, który buduje relacje pomiędzy grupami kulturowymi i daje szanse przywracania sprawiedliwości, ale także projekt powołany w celu wspierania procesu kształcenia dzieci.

Wykorzystanie zasobów pokoleń i wspólna praca z różnymi grupami wiekowymi dają oddolnym grupom większe szanse na skuteczność niż osobna praca z poszczególnymi pokoleniami.

Wciąż zbyt popularne jest umniejszanie wartości działań międzypokoleniowych – często postrzegane są jako „umilanie popołudnia seniorom”, a nie jako skuteczne narzędzia rozwiązywania konkretnych problemów społecznych. Co ciekawe, wywiady prowadzone z działaczami, nauczycielami i bibliotekarzami pokazują, że projekty międzypokoleniowe są zwykle postrzegane wyłącznie w kontekście problemów osób starszych. Nie dostrzega się pełni korzyści innych grup wiekowych i całych społeczności. To dlatego tak ważne jest włączanie do rozmowy różnych środowisk i podmiotów, takich jak szkoły, domy kultury, ośrodki opiekuńcze itp.

PRZYJĘCIA W DOMU SENIORA (COCKTAILS IN CARE HOME)

Organizacja: Magic Me
18 Victoria Park Square, London, E2 9PF

Strona internetowa:
<https://cocktails.magicme.co.uk/https://magicme.co.uk/>

Kontakt: Phoebe Grudzinskas, kierownik projektu
phoebegrudzinskas@magicme.co.uk 020 3222 6064

LOKALIZACJA

Domy opieki i programy opieki specjalnej w sześciu dzielnicach Londynu: Tower Hamlets, Waltham Forest, Southwark, Islington, Westminster i Camden.

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Projekt rozpoczął się w 2010 r. i trwa do dziś.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Mieszkańcy domów seniora mówią, że najbardziej samotni czują się wieczorami, bo wtedy jest najmniej zajęć i odwiedzających. W 2010 r. przeprowadziliśmy pilotażową edycję projektu w trzech domach w dzielnicy Tower Hamlets, w których nasza organizacja działała już wcześniej. Obecnie działamy w 10 domach opieki w 6 dzielnicach.

Celem projektu jest walka z izolacją społeczną osób starszych, podniesienie ich pewności siebie i zachęcenie do aktywności. Chcemy zbliżyć domy opieki i społeczności, w których obrębie się znajdują. Angażujemy i szkolimy młodych wolontariuszy, aby budować ich zrozumienie i świadomość potrzeb osób cierpiących na demencję.

UCZESTNICY

Uczestnikami są mieszkańcy domów seniora i ośrodków opieki.

Wolontariusze znajdują nas poprzez stronę internetową. Prowadzimy też współpracę z takimi korporacjami, jak EY, Clifford Chance, Bank of England czy Schroders. Każdy wolontariusz musi zaliczyć zajęcia wprowadzające, podczas których poznaje projekt i przechodzi podstawowe szkolenie na temat komunikacji i demencji.

W sezonie 2016/2017 zorganizowaliśmy 98 przyjęć, w których wzięło udział 332 mieszkańców i 281 wolontariuszy.

DZIAŁANIA

Przyjęcia organizujemy w każdym z domów opieki co miesiąc, z wyjątkiem sierpnia.

Każde przyjęcie ma dwoje kierowników-wolontariuszy, którzy przyjmują i wspierają wolontariuszy oraz mieszkańców.

Przyjęcia odbywają się w środy i czwartki wieczorem, trwają od 18.00 do 19.30.

Odmieniamy sale dekoracjami i włączamy muzykę. Dostarczamy napoje i przekąski, a kierownicy-wolontariusze podają je mieszkańcom i wolontariuszom. Czasami organizujemy gry, takie jak jenga albo domino. W ostatnich miesiącach wolontariusze przygotowywali dekoracje tematyczne (jak brytyjskie wybrzeże, letni kiermasz i wiosenna herbatka), wykorzystując do tego wsparcie przekazywane przez sklepy oraz twórców wystaw sklepowych.

PRZEMYŚLENIA

Mieszkańców cieszy widok nowych twarzy, zmiany w codziennej rutynie. Odliczają dni do kolejnych przyjęć, w których uczestniczyć mogą także członkowie ich rodzin. Jedna z osób z rodziny powiedziała nam: „To tak, jakbym mogła znów wybrać się do pubu z tatą”. Jedna z mieszkanek stwierdziła: „Nie używałam szminki od siedmiu lat, ale wreszcie mam powód, żeby się umalować”. Inny mieszkaniec powiedział: „To fantastyczne doświadczenie – można się przekonać, że na zewnątrz wciąż istnieje świat i toczy się życie”.

Wolontariusze lepiej rozumieją starzenie się, demencję, zyskują wiedzę na temat domów seniora i programów opieki specjalnej. Wolontariusze czują się też silniej związani ze społecznością, zarówno z szerszym gronem wolontariuszy, jak z mieszkańcami domów opieki.

Jeden z naszych stałych wolontariuszy powiedział: „Czuję się dużo bardziej związany ze społecznością. Nawiązałem relacje z innymi wolontariuszami, którym nieobojętne są problemy izolacji społecznej i opieki nad starszymi członkami społeczności”.

Dzięki naszym przyjęciom ciągle się uczymy. Każdy dom i ośrodek opieki jest zupełnie inny, każdy wymaga wypracowania innego podejścia. Najważniejsza jest cierpliwość.

Jeśli chodzi o sam projekt, pracujemy nad usprawnieniem procesu rekrutacji i włączania nowych wolontariuszy, szukamy sposobów na to, jak zachęcić obecnych wolontariuszy do pozostania z nami. Krokiem do tego celu jest publikowanie dokładniejszych informacji o domach opieki na stronie zapisów, a także

przekazywanie pełniejszych informacji podczas wstępnych szkoleń. Przy wprowadzaniu zmian korzystamy z opinii wolontariuszy.

W ostatnich miesiącach wielkim sukcesem okazało się nadawanie przyjęciom konkretnych tematów. Rekwizyty i dekoracje są świetnym narzędziem komunikacji. Przykładowo, przyjęciom na „brytyjskim wybrzeżu” towarzyszyły pocztówki, co wywołało wiele rozmów o wakacjach i odległych krajach.

FINANSOWANIE

Pozyskujemy środki z grantów, funduszy, fundacji i od indywidualnych darczyńców – People's Postcode Lottery, The Headley Trust, The Henry Smith Charity oraz The ExPat Foundation.

EFEKTY

Na naszej stronie: cocktails.magicme.co.uk znajdują się nagrania wideo z przyjęć.

CO DALEJ?

Koktajl party są projektem o charakterze ciągłym. W sezonie 2017/2018 rozszerzamy działania o nowe domy opieki: dwa nowe domy w Camden i jeden z Hammersmith & Fulham. Przymierzamy się także do trzech kolejnych domów w dzielnicach Westminster, Lewisham i Lambeth.

OFFENSIVES ALTERN E.V MIĘDZYPOKOLENIOWY PROJEKT MIESZKANIOWY DLA KOBIEI

Organizacja: Offensives Altern e.V.

Ortolanweg 88, 12359 Berlin

Strona internetowa: <http://offensives-altern.de/>

Kontakt: Maïke Lino info@offensives-altern.de

LOKALIZACJA

Berlin, Niemcy

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

W maju 1999 r. wprowadziły się pierwsze kobiety i dzieci, ale wszystko zaczęło się dużo wcześniej. Pomysł, żeby kobiety z różnych pokoleń zamieszkały razem, pojawił się na początku lat 80. XX w. wśród senierek z ośrodka kultury dla kobiet w Berlinie, w dzielnicy Kreuzberg. Postanowiły znaleźć odpowiedni budynek albo go wybudować. Spełnienie tego marzenia zajęło blisko 20 lat – dom wybudowano we współpracy z dużym przedsiębiorstwem budownictwa mieszkaniowego. Projekt trwa do dziś.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Oczywiście kobiety, które mieszkały tu przez lata, miały różne powody do rozpoczęcia międzypokoleniowego projektu mieszkaniowego albo do zamieszkania w domu. Wskazują więc wiele korzyści, które projekt ze sobą niesie, między innymi:

- mieszkanie z innymi kobietami jako alternatywa dla tradycyjnych struktur rodzinnych, która może pomóc w zwalczaniu izolacji i trudności, z którymi mierzą się zarówno kobiety młode (zwłaszcza samotne matki), jak i stare;
- powstanie społeczności wzajemnego wsparcia niezależnie od okoliczności, w której kobiety wspólnie żyją w atmosferze tolerancji i otwartości;

- wzmocnienie tej społeczności poprzez wspólne działania zapelniające czas wolny, takie jak regularne spotkania mieszkanek, uroczystości, wycieczki i zajęcia, np. wspólne gotowanie, czytanie lub malowanie, zajęcia jogi;
- włączanie we wszystkie te działania członków lokalnej społeczności.

UCZESTNICY

W ciągu lat wiele kobiet mieszkało tu i wspierało nasze działania na różne sposoby. W 2017 r. mamy 27 dorosłych kobiet i siedmioro dzieci. Najmłodsza mieszkanka ma rok, najstarsza 87 lat.

DZIAŁANIA

Każda z nas ma własne mieszkanie z balkonem.

Dzielimy ogród, pomieszczenia wspólne, windę i dwa kody pocztowe.

Jeśli ktoś chce, może zająć się częścią ogrodu.

dokazujemy w ogrodzie, kłócimy się, wspólnie świętujemy, bo mamy rok albo 87 lat – albo jesteśmy gdzieś pośrodku.

Jesteśmy kobietami i lubimy nimi być.

Lubimy łączyć ludzi i poznawać nowych. Uwielbiamy też mężczyzn. I żółwie.

Jesteśmy w różnym wieku, grube i chude, o małych noskach i wydatnych nosach.

Używamy balkoników, rowerów i szerokopasmowego internetu.

Spotykamy się, pracujemy w ogrodzie, czytamy, gotujemy, jemy i podróżujemy.

Wspólne jedzenie to nasza wielka pasja. Rozliczamy się w czekoladzie.

PRZEMYŚLENIA

Czasem naprawdę uwielbiamy razem mieszkać. Czasem jesteśmy tym mocno poirytowane.

A czasami jest zupełnie zwyczajnie – takie jest życie!

FINANSOWANIE

Dom jest częścią przedsiębiorstwa budownictwa mieszkaniowego Berliner Bau und Wohnungsgenossenschaft von 1892 eG . Budynek powstał dzięki funduszom publicznym w ramach budownictwa komunalnego – mieszkania miały otrzymać kobiety o niskich zarobkach.

EFEKTY

W 2000 r. powstała publikacja o pierwszym roku wspólnego życia, wydało ją przedsiębiorstwo mieszkaniowe. Teraz, od czasu do czasu, prasa publikuje artykuły na nasz temat. Pojawiają się także reportaże w telewizji. Ostatnio przeprowadzono z nami wywiad i wspomniano o nas w publikacji „Annerose Siek, Weiberwirtschaften (Gemeinschaftlich wohnen und leben auch im Alter)” wydanej przez Ueberreuter-Verlag w 2014 r. Co roku organizujemy letnią uroczystość dla okolicznych mieszkańców i wszystkich zainteresowanych. W ostatnich latach zorganizowałyśmy też dwie wystawy naszej grupy malarskiej. Mamy też stronę internetową (patrz wyżej).

CO DALEJ?

Projekt trwa – wciąż żyjemy razem i uczymy się od siebie nawzajem.

SZANSA/WYZWANIE 5:

JAKIE KORZYŚCI DZIAŁANIA MIĘDZYPOKOLENIOWE MOGĄ PRZYNIĘĆ W MIEJSCU PRACY?

Globalne zjawisko starzenia się populacji oznacza, że konieczna może okazać się zmiana postrzegania naszego życia jako podzielonego na trzy główne etapy: edukacji, pracy i emerytury. Nasza postępująca długowieczność i zwiększająca się liczba osób, które mają szansę przekroczyć setny rok życia, każą myśleć, że powinniśmy zacząć dzielić życie na więcej faz. Oczekiwana długość życia przekraczająca sto lat będzie oznaczała, że etap pracy znacznie wykroczy poza wiek, którego spodziewamy się z dzisiejszej perspektywy²⁰. Założenie o „zasłużonej” emeryturze nie jest już możliwe w dzisiejszym modelu ekonomicznym, zwłaszcza jeśli emerytura miałaby trwać tak samo długo jak lata pracy.

Oznacza to, że nie unikniemy w miejscu pracy spotkań ludzi różniących się wiekiem nawet kilkadziesiąt lat. Typowy sposób określania pokoleń jako X, Y lub dowolnej innej litery, dzielenia na „millenialsów”, „pokolenia wyżu” itd. raczej nie pomoże nam rozpocząć tej rozmowy. Takie szufladkowanie dąży do pogrupowania pokoleń w oparciu o daty urodzenia i przypisanie im wspólnych cech. Choć ma to na celu ułatwienie zrozumienia, taka kategoryzacja jest obciążona dużym ryzykiem tworzenia stereotypów i udzielania upraszczających odpowiedzi na złożone pytania: Co starzenie się społeczeństwa oznacza dla relacji w miejscu pracy? Czy pracodawcy będą musieli dostosować się do zmian w zakresie wiekowym pracowników? Pytania te jeszcze nie doczekały się należytej uwagi ani odpowiedzi.

Aby na nie odpowiedzieć, firma może zdecydować się na wdrożenie strategii zarządzania wiekiem, która pozwoli pracownikom na czerpanie korzyści ze zróżnicowanych wiekowo zespołów. Najpopularniejszymi narzędziami zarządzania wiekiem pracowników są:

- zmiana charakteru pracy starszych zatrudnionych na mentorów pomagających nowym pracownikom w adaptacji;
- wprowadzenie elastycznego czasu pracy nie tylko dla młodych rodziców, ale także dla osób starszych, aby mogły pracować zdalnie lub w niepełnym wymiarze godzin, co jest szczególnie ważne dla osób, które pracę łączą z opieką nad dzieckiem, wnukiem lub wiekowym rodzicem;
- wprowadzenie programów przygotowujących pracowników do zbliżającej się emerytury;
- integracja pracowników, np. tworzenie międzypokoleniowych zespołów projektowych, organizacja pikników rodzinnych itp.;
- dostosowanie stanowisk pracy do ergonomicznych potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Zalecana lektura: „Zarządzanie wiekiem skierowane na osoby 50+”, wydawca: Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce: <http://www.filantropia.org.pl/publikacje-arfp/category/19-active50>

²⁰ Gratton L., Scott A. The 100 year life: Living and Working in an Age of Longevity, Londyn: Bloomsbury Publishing, 2016.

Collaborative Networks Programme

SIEĆ WSPÓŁPRACUJĄCYCH POKOLEŃ (AGE COLLABORATIVE NETWORK)

Organizacja: Business in the Community Northern Ireland
Bridge House
Paulett Avenue, Belfast BT5 4HD

Strona internetowa: www.bitcni.org.uk

Kontakt: Deborah McConnell
deborah.mcconnell@bitcni.org.uk
02890460606

LOKALIZACJA

Irlandia Północna

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Od czerwca 2016 do marca 2017 r., z perspektywą działań na podstawie raportu podsumowującego efekty projektu.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

- Zidentyfikowaliśmy potrzeby związane z takimi kwestiami, jak: rosnąca długość życia i chęć/konieczność dłuższej pracy, likwidacja odgórnie ustalonego wieku emerytalnego, zmiana umiejętności niezbędnych w pracy, zdolność do pracy w miarę starzenia się.
- Zebraliśmy szeroki wachlarz przedsiębiorstw z sektora publicznego i prywatnego, a także innych interesariuszy (organizacji), aby omówić problemy i możliwe rozwiązania.

UCZESTNICZY

Reprezentanci licznych przedsiębiorstw i organizacji, dobrowolnie włączających społeczności. Wśród nich: Fundusz Zdrowia i Opieki Społecznej w Belfaście, First Source Solutions, Rada Miasta Belfast, Linking Generations NI, Business in the Community, Invest NI, Agencja Labour Relations, Greiner Packaging, Survitec, Pricewaterhouse Coopers, Uniwersytet w Ulster, Policja Irlandii Północnej, NI, Housing Executive, Age NI, Bank Irlandii, Addiction NI

Partnerów pozyskano dzięki kontaktom w ramach istniejącej sieci znajomości, a także dzięki mailingowi, promocji na stronie internetowej, w mediach społecznościowych.

DZIAŁANIA

- Zatrudnienie mediatora do poprowadzenia procesu.
- 6 spotkań uczestników.
- Na każdym spotkaniu prezentowane były dobre praktyki, trwały dyskusje, a zaproszeni goście prowadzili prezentacje.
- W drodze dyskusji wyłoniono najważniejsze zagadnienia związane ze starzeniem się pracowników i powołano podgrupy mające za zadanie wypracowanie rozwiązań poszczególnych problemów.
- Powstał raport podsumowujący działania, który zawierał rekomendowane rozwiązania, działania i projekty.

PRZEMYŚLENIA

Jednym z rekomendowanych w raporcie rozwiązań było łączenie młodych i starszych pracowników w ramach międzypokoleniowego programu mentoringowego działającego na zasadzie wzajemności.

FINANSOWANIE

Finansowanie pochodziło z programu sieci współpracy Invest NI, która opłaciła mediatora. Wkładem uczestników był ich czas.

EFEKTY

Efektom jest raport zawierający zalecenia. Proces trwa.

WHAT ABOUT NOW

Pragniemy opierać dalsze działania na uzyskanych efektach i obecnie pracujemy nad pozyskaniem na to finansowania.

OBRAZY WIEKU DOJRZAŁEGO (PICTURES OF OLD AGE)

Organizacja: Ministerstwo do spraw Rodziny, Osób Starszych, Kobiet i Młodzieży
Glinkastraße 24, 10117 Berlin

Strona internetowa: <http://www.programm-altersbilder.de>
Kontakt: Thomas Bosch, info@bmfsfjservice.bund.de, + 49 30 185 550

LOKALIZACJA

Ogólnokrajowy program Ministerstwa do spraw Rodziny, Osób Starszych, Kobiet i Młodzieży

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Projekt rozpoczął się w styczniu 2015 r. i wciąż trwa.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Ministerstwo do spraw Rodziny, Osób Starszych, Kobiet i Młodzieży pragnie wesprzeć i spopularyzować realistyczne i zróżnicowane przedstawianie wieku dojrzałego i starzenia się w społeczeństwie niemieckim. Oznacza to omówienie skutków różnego postrzegania starości w różnych obszarach życia oraz uwrażliwienie stron na potencjalne negatywne skutki pewnych sposobów widzenia starości.

UCZESTNICZY

Głównym medium zbierania informacji, publikacji kampanii i inicjowania dyskusji na poziomie krajowym jest strona internetowa. Każdy może stać się częścią potencjalnej grupy docelowej, ponieważ wszystkie materiały są dostępne online.

DZIAŁANIA

Na stronie internetowej znajdują się linki do opisów działań, raportów, konferencji, konkursów i wystaw związanych z różnymi obszarami życia, takimi jak praca, kultura, społeczność lokalna, edukacja czy kwestia opieki.

PRZEMYŚLENIA

Prezentujemy różne style życia starszych pokoleń, aby pokazać starość realistycznie. Zachęca to osoby starsze do angażowania się w życie społeczne i dzielenia się swoimi kompetencjami. Zachęcamy młodych ludzi do zmiany swojego postrzegania starości. Te realistyczne obrazy starości prowadzą do akceptacji, otwartości i dialogu międzypokoleniowego, a co za tym idzie, wspierają spójność społeczeństwa.

FINANSOWANIE Ministerstwo finansuje program z własnych środków.

EFEKTY <http://www.programm-altersbilder.de>

CO DALEJ? Planujemy kontynuowanie prowadzenia platformy.

SZANSA/WYZWANIE 6:

ZMIANY W STRUKTURZE WSPÓŁCZESNYCH RODZIN

Zmiany społeczne, które postępują w tym stuleciu w zawrotnym tempie, wpływają na stosunki rodzinne i relacje międzypokoleniowe w ramach rodzin. Kwestie takie, jak równość praw kobiet, prawa dzieci, rewolucja technologiczna, migracja, a także światowe trendy, takie jak indywidualizm i globalizacja, mogą mieć ogromny wpływ na relacje rodzinne.

Osoby starsze rzadziej używają inteligentnych urządzeń²¹, więc współczesne zamiłowanie do komunikowania się za pośrednictwem mediów społecznościowych może tworzyć dystans między pokoleniami. Rola kobiet dalej zmienia się zarówno na arenie publicznej, jak i prywatnej – społeczeństwo nie może już polegać na kobietach, jako jedynych opiekunach dzieci i starszych członków rodziny (choć wciąż jest to powszechne). Jak już wspomniano w rozdziale pierwszym, zmienia się dotychczasowa wizja rodziny, co wywiera zarówno negatywny, jak i pozytywny wpływ na relacje pomiędzy pokoleniami. Dostępność stosunkowo szybkiego i taniego globalnego transportu lotniczego oznacza, że młodzi ludzie częściej migrują, pozostawiając starszych krewnych w samotności i bez wsparcia. W Wielkiej Brytanii w przeszłości dziadkowie bardzo często mieszkali z rodziną, jeśli w zaawansowanym wieku potrzebowali pomocy, jednak między innymi apetyt na posiadanie nieruchomości wyeliminował tradycyjne wsparcie rodziny, doprowadzając

do samotnego starzenia się milionów obywateli. To tylko niektóre z wyzwań współczesności, które wpływają na relacje międzypokoleniowe w rodzinach.

Ze wszystkimi tymi problemami wiąże się nasza postępująca długowieczność, więc na półkuli północnej nie jest rzadkością równoważenie relacji rodzinnych i mechanizmów wsparcia nawet czterech lub pięciu pokoleń. Rodziny udowadniają, że łatwo adaptują się do zmieniających się okoliczności, ale potrzebują dodatkowego wsparcia, aby związki pomiędzy pokoleniami mogły pozostać zdrowe.

---

²¹ http://www.huffingtonpost.com/suren-ramasubbu/from-gen-x-to-y-and-z-tec_b_7645410.html

DZIADKOWIE I BABCIE Z WYBORU (GROSSELTERNDIENST)

Organizacja: Berlińskie Stowarzyszenie Kobiet
(Berliner Frauenbund e.V.) 1945
Warschauer Str. 58a, 10243 Berlin-Friedrichshain
Ansbacher Str. 63, 10777 Berlin-Schöneberg

Strona internetowa: <http://www.grosselterndienst.de/>
Kontakt: Ms. Krull +49 (0)30 - 213 55 14, +49 (0)30 - 292 03 22
grosselterndienst@t-online.de

LOKALIZACJA

Ansbacher Straße 63, Berlin, Niemcy
Warschauer Straße 58a, Berlin, Niemcy

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Dziadkowie i babcie z wyboru istnieją od 1989 r. Inicjatywa została powołana, aby wspierać samotnych rodziców i dać starszym kobietom przyjazne zajęcie na czas emerytury. Ale dziś rozszerzyliśmy zakres działań i mamy nie tylko babcie, ale również dziadków ochotników.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Jedną z przyczyn był fakt, że dzieci często dorastają dziś daleko od biologicznych dziadków, a przez to rzadko mają kontakt ze starszymi pokoleniami. Uważamy, że taki kontakt jest bardzo ważny, aby dzieci były w stanie poznać międzypokoleniową wspólnotę i wspólne życie.

Biologiczne babcie i biologiczni dziadkowie często mieszkają setki kilometrów od swoich wnuków i widują ich tylko przy specjalnych okazjach. Dzięki babciom i dziadkom ochotnikom dzieci mogą dzielić z nimi codzienność.

Z drugiej strony seniorzy utrzymują kontakt z młodzieżą, są częścią ich życia, a przez to zyskują nowe możliwości, na przykład łatwej nauki korzystania z mediów społecznościowych.

W rezultacie zwiększa się wzajemne uznanie obu pokoleń.

UCZESTNICY

Obecnie mamy ok. 430 babć i dziadków ochotników, którzy współpracują z ok. 600 rodzinami i 800 dziećmi.

Do pierwszego kontaktu z nami dochodzi za pośrednictwem różnych mediów – we wczesnych latach działalności były to zwykle artykuły prasowe, ale dziś w dużej mierze wykorzystujemy internet. Poza tym ważną rolę odgrywają nieformalne polecenia i różne agencje zajmujące się wolontariatem. Wielu rodziców i dziadków po prostu przeszukuje internet i w ten sposób nas znajduje.

W ostatnich latach byliśmy też obecni na różnych targach wolontariatu, gdzie promowaliśmy nasze działania.

Z czasem stało się jasne, że zapotrzebowanie na babcie i dziadków ochotników znacznie przerasta ich dostępność.

DZIAŁANIA

Nasi dziadkowie i babcie każdego miesiąca mogą brać udział w różnych wydarzeniach. Odbywają się m.in. comiesięczne śniadania, częste kółka dyskusyjne dla nowych ochotników, warsztaty edukacyjne i wycieczki.

PRZEMYŚLENIA

Mamy ochotników, którzy pracują z rodzinami tak długo, że ich relacje zaczęły już przypominać prawdziwe więzy rodzinne. Wielu szczęśliwych rodziców, ich dzieci i ochotników odnalazło się nawzajem. Nasz najstarszy wnuk ma 32 lata i wciąż pozostaje w stałym kontakcie z dziadkami ochotnikami.

Jako koordynatorzy projektu nauczyliśmy się, aby nie podchodzić do siebie zbyt poważnie. Ludzie muszą dopasować się do siebie – nie do naszych pomysłów. Ale poza tym istotna jest nieustanna koordynacja. W naszej pracy ważną rolę odgrywają emocje i zaufanie. Dlatego bardzo ważna staje się ciągłość działań i konsekwencja.

FINANSOWANIE

Rzadko otrzymujemy darowizny. Finansujemy działalność z funduszu społecznego Senatu Berlina. W tym systemie finansowym darowizny odejmuje się od wpłat, więc suma wpłat odpowiednio się zmniejsza. Tylko niewielka część darowizny musi być zagwarantowana jako środki własne na projekt.

EFEKTY

Rozprowadzamy ulotki, pocztówki i zakładki. Ochotnicy otrzymują je pocztą trzy razy w roku, wraz z programem. Na Boże Narodzenie rozdajemy też drobne upominki – to nasz sposób na podziękowanie. Mamy też materiały na stoisko: zdjęcia, plakat i roll-up.

CO DALEJ?

Oczywiście projekt trwa, to nasze codzienne zajęcie!

Pomagamy też innym podmiotom zainteresowanym rozpoczęciem podobnego przedsięwzięcia – otrzymujemy pytania w tej sprawie z kraju i zagranicy. W rezultacie w Niemczech można mówić już o niewielkiej sieci dziadków i babć z wyboru.

SZKOŁA SUPERBABCY I SUPERDZIADKA

Organizacja: Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej, oddział w Lublinie
ul. Narutowicza 41/1, 20-016 Lublin

Strona internetowa:
<http://www.superbabcia.org.pl>
<http://superbabciaisuperdziadek.pl/>

Kontakt: Zofia Zaorska, z.zaorska@wp.pl

LOKALIZACJA

Lublin i inne miasta

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Pierwsza szkoła dla babć i dziadków została założona w 2008 r. w Lublinie i działa nadal. A w ostatnich latach powstały kolejne, m.in. w Warszawie, we Wrocławiu, w Poznaniu, Lublinie, Białymstoku, Krakowie, Ozimku koło Opola oraz Rajgrodzie. Niektóre działały tylko kilka miesięcy, inne dłużej.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Misją Szkoły jest wspieranie babć i dziadków w towarzyszeniu wnukom przede wszystkim w poznawaniu świata, zdobywaniu umiejętności ciekawej, rozwijającej zabawy oraz w podjęciu obowiązków szkolnych. Ważnym celem jest także wspieranie starszych osób w samorozwoju, dbaniu o swoje zdrowie i aktywność.

Szkołę założyła Zofia Zaorska, pedagog i gerontolog, wieloletnia szefowa Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Dla Zofii Zaorskiej osobistą inspiracją do założenia szkoły było pojawienie się na świecie wnuków: Kuby, Zosi i Marysi.

„Dawno już nie miałam kontaktu z małymi dziećmi, a przecież przez lata zmieniło się do nich podejście. Inne są aktywności, zajęcia i trzeba umieć wymyślić dla nich zabawę. Trzeba mieć pomysły, dbać o rozwój dzieci, a nie tylko pilnować, by zjadły i wyszły na spacer. Dlatego postanowiłam znaleźć kobiety, które mają aspiracje, by stać się nowoczesnymi babciami” – opowiada założycielka szkoły.

UCZESTNICY

Co roku w zajęciach bierze udział ok. 25 kobiet (bardzo rzadko zgłaszają się mężczyźni).

Większość uczestniczek to kobiety w wieku 55–65 lat, które angażują się w opiekę nad wnukami. Choć pracowały w różnych zawodach, łączy je troska o rozwój wnuków i chęć pomocy dorosłym dzieciom. Zgłaszają się także kobiety mające wnuki w innym mieście czy kraju, a które chcą angażować się w działania z dziećmi w przedszkolach czy świetlicach.

Rekrutacja prowadzona jest poprzez lokalne i ogólnopolskie media, parafie, ulotki i pocztę pantoflową. Projekt jest bardzo widoczny w mediach, ale trudnością w rekrutacji jest zawsze przełamanie stereotypu babci, która wychowała swoje dzieci, więc wie najlepiej, jak zająć się wnukami, i nie potrzebuje się już niczego uczyć.

DZIAŁANIA

Zajęcia odbywają się raz w tygodniu w lokalnym domu kultury, który jako partner udostępnia sale na spotkania.

Ważnym założeniem jest to, że w szkole prowadzone są tylko warsztaty, nie ma żadnych wykładów. Nacisk położony jest na pracę w grupach, dyskusję, wymianę informacji i poglądów. Podejście to wynika z przekonania, że babcie bardzo dużo wiedzą, i nie wystarczy przyjąć i powiedzieć im, że powinny coś zmienić w swoim podejściu do wnuków.

Podczas zajęć uczestniczki poznają nowe formy komunikacji, zdrowej diety, uczą się proponować ciekawe zabawy, poznają zasady bezpiecznego korzystania przez dzieci z nowych technologii, uczą się wspierać wnuki w pierwszych latach w szkole. Kilka razy w roku organizowane są też rodzinne zabawy z okazji świąt i wycieczki z wnukami. Prowadzone są też zajęcia angażujące starsze wnuki, np. gry miejskie i wycieczki szlakiem wielokulturowych zabytków.

Co roku najwięcej miejsca w programie zajmują zajęcia z psychologami z zakresu komunikacji z dzieckiem i z jego rodzicami. W ich trakcie babcie przepracowują trudne codzienne sytuacje ze swoimi wnukami, odgrywają scenki, w których na przykład dziecko wracało długo ze szkoły do domu z kolegami. Psycholog odgrywał rolę dziecka, a 30 babć na sali musiało zareagować. Jedna powiedziała w końcu, że przytuliłaby dziecko. Psycholog stwierdziła: „No wreszcie”. Uczestniczki mocno zapamiętały te zajęcia, ponieważ dopiero wtedy zrozumiały problem. Tkwi w nas wszystkich nawyk korygowania, upominania dzieci: „Gdzie ty byłaś?”, „Dlaczego tak późno wróciłaś?”. Tymczasem trzeba najpierw przytulić dziecko, które przeszło długą drogę do domu. Trzeba się cieszyć, że wróciło, a po pewnym czasie rozpocząć rozmowę.

Absolwentki szkoły, które nie chciały zrezygnować ze wspólnych spotkań, założyły Klub SuperBabci, gdzie rozwijają działania teatralne dla dzieci. Same zrobiły kukielki i grają w sztukach. Teatr ma wspieraną scenografię, na koncie ponad setkę spektakli dla lokalnych przedszkoli i szpitali dziecięcych. Opiekunką teatru i reżyserką spektakli jest jedna z uczestniczek projektu.

PRZEMYŚLENIA

W ponad 100 rodzinach w Lublinie blisko 500 dzieci poczuło, że mają SuperBabcie.

Przed wszystkim zmieniła się pozycja babć i dziadków w rodzinie. Mają coś do zaproponowania, a rodzina to dostrzega. Poprawił się ich kontakt z wnukami, imponują też kreatywnością. A dzięki występom w sztukach dla dzieci babcie odkryły w sobie zdolności artystyczne. Po zajęciach komputerowych większość z nich pozakładała sobie konta mailowe.

Uczestniczki warsztatów nabrały pewności siebie, nawiązały wiele koleżeńskich relacji. Dobrze, jeśli zajęcia w szkole zainspirują je do namysłu nad różnymi nagromadzonymi stereotypami i ich przełamania.

Organizując taki projekt, warto pamiętać, że to wspólna inicjatywa. Tworzą ją wszyscy uczestnicy i każdy może w niej zrealizować swój pomysł. Warto dawać uczestnikom przestrzeń do samodzielnego działania.

FINANSOWANIE

Projekt był wspierany finansowo przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” i Polsko-Amerykańską Fundację Wolności w ramach konkursu dotacyjnego „Seniorzy w akcji”, a także przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, oraz ze źródeł lokalnego samorządu.

EFEKTY

Powstała publikacja „Jak założyć szkołę SuperBabci i SuperDziadka”
<http://e.org.pl/wp-content/uploads/2013/03/JZSSBiSD.pdf>

CO DALEJ?

W Krakowie w roku 2016 odbył się zlot około 80 osób ze wszystkich działających szkół. Ich organizatorzy są w stałym kontakcie, wymieniają się doświadczeniami. Każdy, kto chce założyć nową szkołę, jest zachęcany do wizyty studyjnej w szkole, która działa już kilka lat. Zofia Zaorska, pomysłodawczyni szkoły, marzy o specjalnej edycji zajęć dla babć i dziadków na temat komunikacji z nastoletnimi wnukami.

WYZWANIE 7:

JAK ZAŁOSOWAĆ PODEJŚCIE MIĘDZYPOKOLENIOWE W ÓDNIESIENIU DO PRACY ZE WSPOMNIENIAMI I PAMIĘCIĄ?

Postępująca długowieczność zwiększa liczbę seniorów żyjących z demencją. W ostatnich latach Wielka Brytania doczekała się szeroko zakrojonej kampanii środowisk i społeczności „przyjaznych demencji” nawiązujących do koncepcji rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom.

Gdy pokolenia spotykają się, wspomnienia często stają się tematem rozmowy, bo większość ludzi z przyjemnością słucha o życiu innych.

Działania oparte na wspomnieniach i pamięci mają potwierdzone znaczenie we wspieraniu dobrostanu w miarę starzenia się, zwłaszcza gdy pojawia się demencja. Skuteczną metodą podtrzymywania takich działań jest wykorzystanie młodych ludzi w roli aktywnych słuchaczy. Kiedy mieszka się samotnie albo w domu opieki, a członkowie rodziny i/lub opiekunowie są zbyt zajęci, trudno jest znaleźć grono słuchaczy. Nasze doświadczenia z działaniami międzypokoleniowymi pokazują, że młodzi ludzie lubią słuchać opowieści o minionych czasach i uczyć się z nich, a seniorzy czerpią wiele korzyści z okazji do rozmowy, opowiadania historii i wspominania.

Wspominanie, kim byliśmy i jaka była nasza droga życiowa, jest kluczowe dla zachowania tożsamości, zarówno osobistej, jak i społecznej. Ale spoglądając szerzej, znalezienie sposobu na prawdziwe słuchanie i dzielenie się nauką wyciągniętą z życia innych może być kluczowym czynnikiem, którego brak we współczesnym społeczeństwie. Jak często słyszymy, że historia się powtarza? Być może istnieje taki sposób słuchania, który kładzie większy nacisk na jednostkowe przeżycia opowiadających.

POLSKI PUNKT WIDZENIA:

Większość pomysłów na łączenie pokoleń zgłoszonych do programu grantowego „Seniorzy w akcji” prowadzonego przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” wiązało się z pamięcią i historią lokalną. Bardzo popularne są działania oparte na zbieraniu opowieści seniorów i poznawaniu ich osobistego i subiektywnego punktu widzenia na miejsce, w którym żyją i na jego historię. Lokalne archiwa, publikacje i strony internetowe gromadzą wspomnienia, nagrania i fotografie. Takie działania wzmacniają poczucie tożsamości i ułatwiają poznanie własnych korzeni. Są bardzo cenne zarówno dla młodych ludzi, jak i dla seniorów. Opowiadają o czasach wojny (Kobiety z Ravensbrück <https://vimeo.com/42286833>), o nieistniejących już fabrykach (Stocznia jest kobietą, <http://stocznia-jest-kobieta.org/>) albo skupiają się na starych zwyczajach (Ach, co to był za ślub! <https://vimeo.com/45209613>). Działania edukacyjne i twórcze organizowane na terenach przymusowych powojennych relokacji to bardzo ciekawy przykład takich praktyk (Tożsamości Odzyskane. Interwencje <http://tozsamosciodzyskane.e.org.pl/>). Zagraniczne działania związane ze wspomnieniami skierowane do osób cierpiących na demencję są bardzo inspirujące – seniorów tych można zaprosić do wielu działających programów lub z myślą o nich stworzyć nowe inicjatywy.

MIEJSKA PRZESZŁOŚĆ SZKOCJI (SCOTLAND'S URBAN PAST)

Organizacja: Szkockie Środowisko Historyczne
(Historic Environment Scotland)

John Sinclair House , 16 Bernard Terrace, Edinburgh, Szkocja

Strona internetowa: www.scotlandsurbanpast.org.uk

Kontakt: Chiara Ronchini 0131 651 6772 / Chiara.Ronchini@hes.scot

LOKALIZACJA

MPS to pięcioletni program obejmujący całą Szkocję i poświęcony historii jej miast. Prowadzony jest przez Szkockie Środowisko Historyczne i finansowany przez fundusz Heritage Lottery Fund. Działamy w szkockich miejscowościach o liczbie mieszkańców przekraczającej 3000 (zgodnie z definicją słowa miejski stosowaną przez szkocki rząd).

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Październik 2014 – wrzesień 2019 (program pięcioletni).

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Program ma na celu wspieranie społeczności w całym kraju w poznawaniu, rejestrowaniu, wchodzeniu w interakcje i celebrowaniu dziedzictwa naszych miast.

Środowisko miejskie ma znaczny wpływ na nasze życie. W 220 szkockich miastach mieszkają 4 miliony ludzi – to 80% populacji. Oznacza to, że dla znacznej większości Szkotów historia miast ma duże znaczenie.

Poprzez organizację 60 projektów w różnych miastach MPS ma na celu inspirowanie do nowego sposobu postrzegania i wartościowania historii miast poprzez aktywne uczestnictwo i współpracę.

UCZESTNICY

Wszystkie projekty prowadzone są przez społeczności. Pomysły na projekty również pochodzą od społeczności. Zainteresowane działaniem społeczności zgłaszają się do programu MPS z propozycją działania. Lokalizacja, charakter i skala danego projektu jest zatem definiowana przez uczestników i wspierana przez MPS. Do udziału zapraszamy wszystkie grupy wywodzące się ze społeczności lokalnych, w

tym grupy już zainteresowane dziedzictwem ich okolicy, młodych ludzi i „rzadko słyszane środowiska”, czyli osoby, które zazwyczaj nie angażują się w działania związane z dziedzictwem.

Do tej pory odbyły się 33 projekty. Wśród nich zainicjowaliśmy 4 projekty międzypokoleniowe:

- Home Educators, Stonehaven,
- St Stephen's School / Sheltered Housing, Clydebank,
- Oban Schools and Communities Trust, Oban,
- Govanhill Baths, Glasgow.

Inne projekty, takie jak Glasgow Disability Alliance, społeczności Parkour w Edynburgu i Abbot House w Dunfermline, mają aspekty międzypokoleniowe, takie jak interakcje podczas szkoleń z filmowania i rejestrowania historii mówionej.

DZIAŁANIA

W ramach programu MPS oddany zespół ośmiu ekspertów oferuje bezpłatne szkolenia i motywuje osoby z całej Szkocji do odkrywania ich bogatego dziedzictwa, prywatnych i społecznych historii z ich miast. Grupy i jednostki rozwijają własny sposób postrzegania charakteru ich środowisk miejskich. Odkrywają zmiany, jakie nastąpiły na przestrzeni dziejów i dzielą się nową wiedzą ze społecznością.

Od rozpoczęcia programu (obecnie jesteśmy nieco za półmetkiem) zrealizowaliśmy już 33 projekty w 26 miejscowościach, w tym w czterech największych miastach (Glasgow, Edynburg, Stirling, Inverness). Wśród projektów znalazło się:

- 12 projektów prowadzonych przez grupy, które nigdy wcześniej nie angażowały się w projekty związane z historią,
- 8 projektów prowadzonych przez grupy tradycyjne,
- 13 projektów prowadzonych przez młodzież.

Cztery z nich miały charakter międzypokoleniowy (Home Educators, Stonehaven; St Stephen's School/ Sheltered Housing, Clydebank; Oban Schools and Communities Trust, Oban; Govanhill Baths, Glasgow).

W ramach czterech projektów międzypokoleniowych zrealizowaliśmy następujące działania:

- szkolenie z historii mówionej,
- warsztaty ceramiczne z artystami,
- szkolenie filmowe i fotograficzne,
- warsztaty lalkarskie,
- szkolenie z ankietowania i rejestracji.

W zależności od rodzaju projektu uczestnicy projektów międzypokoleniowych spotykali się z różną częstotliwością.

- Home Educators, Stonehaven (7 młodych osób, 4 dorosłych): jednodniowe szkolenie w przeszukiwaniu dokumentów historycznych, opowiadaniu historii i filmowaniu przedstawienia lalkarskiego włączającego do zabawy dzieci i rodziców.
- St Stephen's School / Sheltered Housing, Clydebank (51 młodych ludzi i 7 seniorów.): dwa spotkania poświęcone rozwojowi projektu; cztery sesje szkoleniowe (mapowanie cyfrowe, mapowanie społeczności, ceramika).
- Oban Schools and Communities Trust, Oban (5 młodych ludzi i 49 dorosłych): szkolenie z przeszukiwania dokumentów historycznych, trzy sesje filmowania, dwie sesje historii mówionej (projekt trwa). Szkolenia prowadzono po angielsku i celtycku.

- Govanhill Baths, Glasgow (19 młodych ludzi i 12 seniorów): dwie sesje historii mówionej (projekt trwa).

W ramach programu zrealizowaliśmy jak dotąd:

- 214 sesji szkoleniowych (ankiety i nagrywanie – 35, przeszukiwanie historycznych dokumentów i map – 34, mapowanie cyfrowe i ilustracja – 8, mapowanie społeczności – 28, fotografia – 33, filmowanie – 22, rejestrowanie historii mówionej – 21, planowanie i kierowanie projektem – 5, promocja projektu – 7, jak pracować z różnymi grupami – 1, inne – 15).
- 5 szkoleń w ramach szkolenia ustawicznego dla nauczycieli w Paisley, Elgin i Ayr.
- 29 warsztatów cyfrowego crowdsourcingu.
- 80 wydarzeń, w tym 72 prelekcje i 2 wystawy. Zorganizowaliśmy też 2 wydarzenia dla społeczności w ramach inicjacji projektu; 6 spotkań społeczności (Oban, Aberdeen, Inverness, Glasgow, dwa spotkania w Ayr); i dwa spotkania prowadzone przez młodzież.

PRZEMYŚLENIA

W większości naszych projektów pojawiał się aspekt międzypokoleniowy. Zazwyczaj głównym rezultatem miało być dzielenie się doświadczeniem, historiami i dziedzictwem z obszaru wartości pomiędzy różnymi pokoleniami, a także z szerszą publicznością.

Innym przykładem pracy międzypokoleniowej jest nasz projekt realizowany we współpracy z Glasgow Disability Alliance, sieci młodych ludzi i dorosłych z różnymi niepełnosprawnościami, którzy badali swoje środowisko miejskie. Głównym efektem projektu miało być to, że społeczność ta będzie słyszana, a jej sposób rozumienia dziedzictwa zostanie uznany. W rezultacie do National Record of the Historic Environment dodano nowe materiały, a online udostępniono cyfrową mapę ich ulubionych miejsc (i opowieści). Dodatkowym efektem projektu okazało się zaproszenie tej grupy do udziału w dyskusji strategicznej o dziedzictwie i dostępności.

FINANSOWANIE

Program został sfinansowany prawie w całości ze środków Heritage Lottery Fund. Pozostała kwota została pozyskana z własnych środków Szkockiego Środowiska Historycznego.

EFEKTY

Projekt Home Educators zakończył się powstaniem filmowej rejestracji przedstawienia lalkowego inspirowanego przemysłem rybnym Stonehaven.

St Stephen's Primary zakończył się stworzeniem map społeczności i ceramiki we współpracy z mieszkańcami lokalnego domu opieki. Ich praca inspirowana była nalotem na Clydebank w czasie wojny i jego wpływem na miasto.

Projekty Oban Schools i Govanhill Baths wciąż trwają.

CO DALEJ?

Jeszcze kilka projektów międzypokoleniowych jest w trakcie przygotowań. Odbędą się w ramach programu przed jego zakończeniem we wrześniu 2019 r. Rozważane są możliwości przedłużenia działalności programu poza ramy czasowe pięciu lat.

Organizacja nie ma stałego programu międzypokoleniowego, ale realizuje projekty podejmowane ad hoc. Jesteśmy w trakcie tworzenia szerokiej strategii zaangażowania, która obejmie także kwestie międzypokoleniowe.

ŻYWE BIBLIOTEKI POŚWIĘCONE UCIECZCE I POSZUKIWANIU SCHRONIENIA (LIVING LIBRARIES ON FLIGHT AND SEEKING REFUGE) – HISTORIE Z PRZESZŁOŚCI I TERAŹNIEJSZOŚCI

Organizacja: Centrum Anny Frank
Adres: Anne Frank Zentrum, Rosenthaler Str. 39, 10178 Berlin, Niemcy

Strona internetowa: www.annefrank.de
Kontakt: Bianca Ely, ely@annefrank.de lub zentrum@annefrank.de
+49 (0)30 2888656-00E

LOKALIZACJA

Projekt odbył się w czterech mniejszych miastach i miejscowościach na wiejskich terenach na wschodzie Niemiec. Fürstenwalde an der Spree, Kyritz i Wusterhausen (sąsiadujące społeczności), Greifswald i Königstein. Centrum Anny Frank zapewniło wysokiej jakości szkolenia i coaching dla partnerów projektu. W Berlinie odbyły się trzy seminaria.

KIEDY TO SIĘ STAŁO?

Projekt trwał od stycznia 2016 r. do kwietnia 2017 r.

DLACZEGO ROZPOCZĘLIŚCIE TEN PROJEKT?

Centrum Anny Frank jest niemieckim partnerem Domu Anny Frank w Amsterdamie. Centrum przypomina gościom o Annie Frank i jej dzienniku za pośrednictwem eksponatów i w ramach programów edukacyjnych, w których dzieci i młodzież mogą studiować historię i powiązać ją ze współczesnością. Uczą się odpowiedzialności społecznej i angażowania się w sprawy wolności, równouprawnienia i w demokrację.

Mamy wcześniejsze doświadczenia z dialogiem międzypokoleniowym, zwłaszcza na wiejskich terenach wschodniej części Niemiec. Na podstawie naszych doświadczeń z opowieściami świadków, chcieliśmy wypróbować nowy format zajęć, który zapewniłby przestrzeń dla dialogu i wymiany historii życia.

Przybycie do Europy i do Niemiec w 2015 r. tak licznej grupy osób starających się o azyl odnowiło debatę o ucieczkach i poszukiwaniu schronienia. Liczba rasistowskich ataków skierowanych przeciw osobom starającym się o azyl i/lub ośrodkom dla uchodźców dramatycznie wzrastała. Naszym celem było więc wytworzenie przestrzeni dla dialogu, opowiadania historii i osobistych spotkań.

UCZESTNICZY

W czterech różnych społecznościach odbyły się wydarzenia poświęcone dialogowi międzypokoleniowemu. Wzięło w nich udział ok. 300 osób.

Osoby o różnym pochodzeniu i w różnym wieku zostały poproszone o opowiedzenie historii swojego życia. Niczym „żywe książki” przedstawiały swoją opowieść w trakcie wydarzeń organizowanych w bibliotekach. Ponadto brały aktywny udział w przygotowaniach oraz w spotkaniu podsumowującym. Do każdego wydarzenia zaproszono 10-15 osób.

15 osób wzięło udział w szkoleniach i indywidualnym coachingu zapewnionym przez Centrum Anny Frank.

DZIAŁANIA

Wiosną 2016 r. Centrum Anny Frank rozpoczęło nabór dla małych miast i społeczności wiejskich na terenie wschodnich Niemiec. Spośród wszystkich zgłoszeń wybrano cztery lokalizacje (wymienione powyżej). Sąsiedzkie społeczności Kyritz i Wusterhausen wzięły udział w projekcie jako starsi partnerzy, ponieważ brały już udział we wcześniejszych projektach międzypokoleniowych prowadzonych przez Centrum Anny Frank.

Dla partnerów we wszystkich miastach obowiązkowe było szkolenie, a także indywidualne i sieciowe doradztwo na miejscu. Jednocześnie trwały przygotowania do wydarzeń poświęconych dialogowi. Głównym zadaniem w trakcie przygotowań było znalezienie osób, które zechcą opowiedzieć swoje historie, i stworzenie pełnej grupy uczestników, a także przygotowanie „książek”, czyli osób, które dzieliły się swoimi historiami w czasie wydarzeń.

Żywa Biblioteka odbywała się we wszystkich miastach partnerskich jesienią.

Centrum Anny Frank zorganizowało konferencję, w której wzięło udział ponad 70 edukatorów, badaczy, pracowników społecznych i lokalnych działaczy.

Po konferencji została wydana broszura oraz zestaw czterech filmów pokazujących przebieg projektu.

PRZEMYŚLENIA

We wszystkich miastach partnerskich odbyły się wyjątkowe i zakończone sukcesem wydarzenia poświęcone dialogowi międzypokoleniowemu na temat historii życia i ucieczki. Poza jednym wyjątkiem format „żywych bibliotek” był dla naszych partnerów nowością. Nawiązano wiele znajomości, które bez projektu prawdopodobnie nie byłyby możliwe. Wielu seniorów uczestniczących w projekcie nigdy wcześniej nie opowiadało o swoim życiu. W rezultacie społeczności stały się bardziej zintegrowane.

Najcenniejsza lekcja: format „żywych bibliotek” doskonale nadaje się do tworzenia przestrzeni dla dialogu i przywoływania różnych opowieści i doświadczeń. Nie jest wymagający organizacyjnie, finansowo ani logistycznie. A jednak kluczowe jest przygotowanie „książek”, czyli osób opowiadających swoje historie. W naszych działaniach doradczych poświęciliśmy uwagę także refleksji o dyskursie na temat pamięci w Niemczech. Które historie są opowiadane? Które zostają przemilczane w miejscach publicznych? Jak włączyć historie tych, którzy zginęli, których historia jest obecna właśnie poprzez nieobecność ich samych?

FINANSOWANIE

Projekt został w pełni sfinansowany ze środków programu „Zusammenhalt durch Teilhabe” Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

EFEKTY

W ramach współpracy medialnej z CouragiertMagazin wyprodukowano cztery krótkie filmy. Dodatkowo opublikowano broszurę zawierającą informacje i narzędzia dla osób zainteresowanych organizacją własnej „żywej biblioteki” poświęconej historiiom życia i ucieczki. Wszystkie materiały są dostępne online: www.annefrank.de/lebendige_bibliothek

Broszura została także wydana drukiem.

CO DALEJ?

Dialog międzypokoleniowy wciąż jest potrzebny w naszych programach edukacyjnych. Jest mocno powiązany z podejściem do nauki poprzez biografie, co oznacza, że zagadnienia historyczne i polityczne są prezentowane w oparciu o życiorysy konkretnych osób i postaci historycznych.

ROZDZIAŁ CZWARTY:

**PRZEMYŚLENIA
NA TEMAT NASZYCH
DZIAŁAŃ
MIĘDZYPOKOLENIOWYCH
(Z POLSKI, NIEMIEC
I WIELKIEJ BRYTANII)**

4.1

PRZEMYŚLENIA TOWARZYSTWA INICJATYW TWÓRCZYCH „ę” (POLSKA).

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” już od 15 lat wspiera mieszkańców, animatorów kultury i lokalnych liderów, aby mogli rozwijać swoje pomysły na działania społeczno-kulturalne w Polsce. W początkowym okresie działalności (2002–2007) zajmowaliśmy się głównie młodzieżą, ale wkrótce zdaliśmy sobie sprawę, że pomysły i wola działania na rzecz naszego otoczenia są zupełnie niezwiązane z wiekiem. W 2008 r. zaczęliśmy zapraszać do działania osoby dojrzałe. Zachęcaliśmy do składania pomysłów pary animatorów (osoba powyżej 60. roku życia i osoba poniżej 35. roku życia). Program grantowy „Seniorzy w akcji” powołany przy wsparciu finansowym Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności okazał się kluczowy dla rozwoju naszych działań międzypokoleniowych.

Inwestujemy w działania oddolne i pomysły zarówno młodych, jak i dojrzałych animatorów, a także we współpracę, ponieważ jesteśmy przekonani, że w ten sposób wspieramy budowę społeczeństwa obywatelskiego, w którym wszystkie pokolenia mogą być aktywne, mogą mieć wpływ na sprawy lokalne, wspierać się i być słyszane. Poczucie sprawczości i wagi własnych działań jest bardzo ważne dla osób w każdym wieku.

Aby umożliwić seniorom organizację działań, w których chcieliby uczestniczyć, co może przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, podjęliśmy szereg kroków mających na celu łamanie stereotypów związanych z wiekiem dotyczących emerytury jako okresu zasłużonego odpoczynku i bezczynności. Postrzeganie starości jako czasu bezproduktywnego – albo produktywnego tylko w zakresie działań hobbistycznych – jest jedną z głównych przyczyn niskiej aktywności seniorów w Polsce, marnowania ich czasu i umiejętności. Staramy się zmieniać wizerunek starości poprzez pokazywanie przykładów seniorów, którzy z sukcesami zarządzają nowymi inicjatywami, a nie tylko korzystają z przygotowanej dla nich oferty. Zmiana sposobu postrzegania starości okazała się bardzo ważna dla partnerstwa młodych i starych aktywistów i animatorów.

Podjęcie międzypokoleniowe jest nieodłącznym elementem zarządzania projektami we wszystkich naszych działaniach. Zachęcamy młodzież i seniorów do współpracy w opracowywaniu i wdrażaniu inicjatyw lokalnych. Takie działanie promuje wymianę doświadczeń i dąży do synergii połączonych umiejętności i sił. Ten model współpracy jest skuteczny w inicjowaniu działań dla osób w różnym wieku – starszy lider zna potrzeby seniorów i ich społeczności, a

młody człowiek może wybrać efektywne zajęcia i metody promocji skierowane do młodzieży. Wspólna praca zbliża ludzi. Pozwala młodym i starym ludziom zrozumieć język, priorytety i punkt widzenia partnera.

Działania Towarzystwa „ę” przyjmują formę inkubatora: osoby i zespoły, które chcą rozwijać działania społeczne i twórcze, otrzymują wsparcie przy realizacji swoich pomysłów. W procesie twórczym poznajemy ludzi w różnym wieku i o różnym pochodzeniu: z miast i miasteczek, o różnych zawodach i zainteresowaniach. Ta różnorodność jest podstawą kreatywności i wymiany doświadczeń. Kiedy zaczęliśmy pracować z seniorami, chcieliśmy wykorzystać naszą wiedzę i doświadczenie z pracy z młodymi ludźmi – chcieliśmy, aby obie grupy spotkały się w twórczej współpracy na rzecz ich społeczności. Wiedzieliśmy, że nie chcemy prowadzić programów skierowanych wyłącznie do seniorów. Interesowało nas spotkanie pokoleń, które wywołuje twórczy ferment i prowadzi do ciekawych, nierzadko burzliwych, dyskusji i do współpracy.

Kiedy w 2008 r. rozpoczęliśmy program „Seniorzy w akcji”, nie byliśmy pewni, czy seniorzy będą w stanie znaleźć młodych ludzi, z którymi będą mogli współpracować i wspólnie zgłosić się do projektu. Ale ta formuła okazała się sukcesem. Z roku na rok rośnie liczba projektów organizowanych przez duety międzypokoleniowe. Dzięki naszemu wsparciu finansowemu i merytorycznemu w całej Polsce udało się zrealizować już 400 projektów międzypokoleniowych. Zbudowaliśmy sieć 70 latających animatorów kultury i socjologów, którzy organizują warsztaty i sesje doradcze, aby wspierać i inspirować całe pokolenia do rozwijania swoich działań i pomysłów. Zebraliśmy wiele przykładów, które udowadniają, że współpraca osób młodszych ze starszymi ułatwia proces integracji społeczności lokalnych i przyczynia się do rozwiązywania konkretnych problemów.

Przez kilka pierwszych lat nasze działania miały charakter eksperymentalny. Uczyliśmy się na doświadczeniach zagranicznych i szukaliśmy odpowiednich metod dla współpracy międzypokoleniowej w Polsce. Nie przestawaliśmy się uczyć i obserwować. Wyciągaliśmy wnioski. Teraz z chęcią dzielimy się wiedzą. Prowadzimy warsztaty i szkolenia dla pracowników instytucji kultury i organizacji społecznych.

Działania międzypokoleniowe w Polsce są silnie postrzegane jako wsparcie dla osób starszych, rozwiązanie

problemu samotności i nadmiaru wolnego czasu. Kwestia korzyści dla młodych ludzi, a także korzyści dla całej społeczności i fakt, że takie programy mogą zaspokoić również ich potrzeby, są pomijane. Włączenie różnych środowisk w dyskusję o rozwoju działań międzypokoleniowych jest obecnie niezwykle ważne i może przyczynić się do lepszego zrozumienia potencjału i wpływu społecznego takich działań.

Silne przekonanie, że działania międzypokoleniowe służą tylko seniorom, sprawiło, że działania międzypokoleniowe pojawiły się w debacie publicznej dopiero kiedy organizacje seniorów zaczęły się integrować, konsolidować i walczyć o głos. Nastąpiło to stosunkowo późno. Badania i działania skupione na integracji prowadzone od 2002 r. przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce były w tym procesie bardzo istotne, zwłaszcza pierwszy program grantowy przeznaczony dla współpracy młodych i starych ludzi Łączymy Pokolenia (2005–2007) organizowany przy wsparciu finansowym Fundacji PZU.

Rok 2010 był punktem zwrotnym w procesie wzmocnienia działań międzypokoleniowych – Unia Europejska obwołała go Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej. Odkonferencje, debat, spotkań organizacji pozarządowych i pierwszy Kongres Uniwersytetów Trzeciego Wieku. W tym samym roku rząd zdecydował się na powołanie departamentu odpowiedzialnego za politykę senioralną i zainicjował program grantowy dla projektów wspomagających aktywne starzenie się i współpracę międzypokoleniową (Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Program ASOS). Rozwijanie działań międzypokoleniowych określono jako istotny cel polityki senioralnej (dokument: „Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020”). Wsparcie rządowe umożliwia rozwijanie takich działań rosnącej grupie organizacji lokalnych, w tym uniwersytetom trzeciego wieku. W ostatnich latach współpraca międzypokoleniowa została też dodana do wielu programów samorządowych i lokalnych polityk senioralnych.

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich podejmuje szereg kroków na rzecz promocji idei dialogu międzypokoleniowego, w tym przeprowadzenie badań wzajemnego postrzegania osób młodych i starych, organizację dyskusji panelowych i wydanie publikacji „Dialog międzypokoleniowy. Między ideą a praktyką”.

Obecnie znajdujemy się w punkcie, w którym niezmiernie ważne jest stworzenie przestrzeni dla gromadzenia i wymiany doświadczeń pomiędzy organizatorami działań międzypokoleniowych. Pokazywanie dobrych praktyk jest równie ważne jak wyciąganie wniosków z projektów trudnych i nieudanych. Potrzebujemy szeroko zakrojonej debaty o wpływie działań łączących pokolenia, korzyściach z nich płynących i ich roli w rozwiązywaniu lokalnych problemów.

4.2

PRZEMYŚLENIA KREISAU-INITIATIVE (NIEMCY)

DLACZEGO MIĘDZYPOKOLENIOWOŚĆ? – MY PRACUJEMY DLA MŁODZIEŻY...

KI prowadzi międzynarodowe projekty międzypokoleniowe już od blisko ośmiu lat. Wykorzystujemy wyjątkowe możliwości nauki nieformalnej, które daje nam projekt międzynarodowy, by wspierać dialog międzypokoleniowy – jesteśmy zdania, że solidarność pomiędzy pokoleniami jest jedną ze spraw kluczowych dla przyszłości Europy.

Gdy patrzymy wstecz, musimy przyznać, że nie był to proces linearny. Zaczęło się od polsko-niemieckiego projektu dla ojców i dzieci (Olbrzymy i Krasnale), który do dziś pozostaje wyjątkowy na tle polsko-niemieckich działań dla młodzieży. Byliśmy bardzo zadowoleni z efektów, ale nigdy nie przeprowadziliśmy badań mających wskazać, czy poszerzenie takich działań międzypokoleniowych ma sens. Zamiast tego podążyliśmy za intuicją i poczuciem, że „tu dzieje się coś dobrego”. Dodatkowo projekt powstał we właściwym czasie, ponieważ towarzyszyła mu faza profesjonalizacji naszej organizacji, co doprowadziło do określenia głównego pola naszych działań. W rezultacie „dział” Dialogu Pokoleń powstał w 2009 r., rok po pierwszej edycji Olbrzymów i Krasnali. Często spotykamy się z jednakową reakcją innych organizacji działających w obszarze międzynarodowych działań dla młodzieży: „Po co międzypokoleniowość?! My pracujemy dla młodzieży...”. Kiedy proponujemy praktykom otwarcie działań skierowanych do młodzieży na praktyki międzypokoleniowe, wciąż spotykamy się z wahaniem. Niezależnie od tych reakcji stworzyliśmy szereg formatów spotkań i metod, które umożliwiają nam poruszanie kwestii międzypokoleniowych w ramach spotkań projektów międzynarodowych. Dużym wsparciem w tym procesie okazało się powołanie „biura projektowego dialogu międzypokoleniowego”.

Jednak nie można powiedzieć, że na pomysł włączenia dialogu międzypokoleniowego do międzynarodowej pracy z młodzieżą wpadliśmy sami – to w Niemczech „unosilo się w powietrzu”.

Od 1997 r. Ministerstwo ds. Rodziny wspierało „biuro projektowe dialogu międzypokoleniowego”, które miało stać się centrum praktyk międzypokoleniowych w Niemczech – oferowało konferencje, spotkania networkingowe i nie tylko. Jak to ujęto na stronie biura: „Podejście międzypokoleniowe, które do początku lat 90. XX w.

było tylko produktem ubocznym pracy kilku grup i organizacji, znalazło się w centrum uwagi społeczeństwa. [...] W ostatnich latach rozwinęły się rozwiązania na różnych polach, jak: mieszkalnictwo międzypokoleniowe, mentoring, współpraca między instytucjami opiekuńczymi dla dzieci i seniorów, projekty szkolne ze świadkami historii i współczesności, nauczanie międzypokoleniowe z zakresu społeczności i nie tylko”. Nie było więc przypadkiem, że posiadaliśmy kontakty do odpowiednich organizacji w całej Europie (Holandia, Słowenia, Francja, Bruksela), co pozwoliło nam na zdobycie pierwszego większego grantu z programu Europa dla Obywateli w 2011 r., organizację konferencji w związku z nadchodzącym Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012, a także umożliwiło nawiązanie kontaktu z organizacjami z 11 krajów Europy.

Niestety, do dziś głównym problemem pozostaje finansowanie, ponieważ niewiele jest źródeł finansowania działań w skali międzynarodowej. Mieliśmy nadzieję, że publikacja prac badawczych dotyczących działań międzypokoleniowych, stosunkowo wąskiej dziedziny kształcenia ustawicznego, jest dowodem na to, że te kwestie zakorzenią się w sektorze. Ponadto w 2011 r. Międzynarodowa Służba dla Młodzieży Republiki Federalnej zorganizowała warsztaty z nauczania międzypokoleniowego w pracy z międzynarodowymi grupami młodych ludzi. Niestety, nadzieje okazały się płonne. Warsztaty okazały się jednorazową inicjatywą.

Mimo wszystko trzymaliśmy się założenia, że nauczanie międzypokoleniowe w pracy z młodzieżą jest ważne. W 2013 r. połączyliśmy pola „Edukacja dla Zrównoważonego Rozwoju” i „Dialog Pokoleń”, ponieważ kwestia zrównoważonego społeczeństwa pociąga za sobą zagadnienia związane ze sprawiedliwością międzypokoleniową.

4.3

PRZEMYŚLENIA LINKING GENERATIONS NORTHERN IRELAND (FUNDACJA BETH JOHNSON, WIELKA BRYTANIA)

W 2008 r. spotkaliśmy się w Irlandii Północnej grupą podobnie myślących osób. Przewodził nam David McConnell, który w tamtym czasie pracował dla organizacji dobroczynnej dla seniorów Age Concern. Udało nam się pozyskać fundusze na stworzenie międzypokoleniowych projektów w jednym z regionów Irlandii Północnej. Fundacja Beth Johnson, pod przewodnictwem Alana Hattona-Yeo wspierała naszą pracę. Nasz pierwszy pracownik został zatrudniony w Fundacji Beth Johnson w 2008 r. W tym czasie Fundacja Beth Johnson prowadziła Centrum Praktyk Międzypokoleniowych, które łączyło praktyków z całej Wielkiej Brytanii. Centrum już nie istnieje, a międzypokoleniowy zespół Fundacji Beth Johnson reprezentuje teraz Linking Generations NI.

Mamy mały zespół pięciu osób (większość pracuje w niepełnym wymiarze godzin) i wciąż działamy na rzecz podejścia międzypokoleniowego w Irlandii Północnej. Od 2008 r. dążymy do zrealizowania wizji świata, w którym wszystkie pokolenia cieszą się szacunkiem i zrozumieniem, nawiązują relacje i działają wspólnie w swoich społecznościach.

Prowadzimy lobbing na rzecz włączenia podejścia międzypokoleniowego do wielu dziedzin życia. Nasza praca obejmuje pracę z ludźmi w różnym wieku i w różnych miejscach. Promujemy praktyki międzypokoleniowe jako odpowiedź na szereg problemów. Rozwijamy też i

organizujemy projekty, aby w praktyce pokazać zastosowanie działań międzypokoleniowych w Irlandii Północnej.

Byliśmy bardzo zadowoleni, kiedy w odpowiedzi na intensywny lobbing i w formie uznania naszej dotychczasowej pracy, w Strategii Bezpieczeństwa Społeczności Irlandii Północnej (Community Safety Strategy for NI) znalazły się zobowiązania do wspierania i promocji działań międzypokoleniowych w celu zmniejszenia lęku przed przestępczością wśród osób starszych i budowania lepszego postrzegania osób młodych w społecznościach. W ostatnich kilku latach ruch na rzecz rozwiązań przyjaznych różnym pokoleniom nabrał w Irlandii Północnej rozpędu. Chcemy naciskać, aby lokalny rząd uznał działania międzypokoleniowe i włączył je do tworzonych obecnie planów budowania środowisk przyjaznych różnym pokoleniom.

Doświadczenie nauczyło nas, że praca z organizacjami zajmującymi się kwestiami wieku może dać znaczne i możliwe do utrzymania rezultaty, więc obecnie skupiamy się na wykorzystaniu szkół i domów dla osób starszych jako centrów praktyk międzypokoleniowych.

Na naszej stronie internetowej znajdują się przykłady naszych dotychczasowych działań i informacje kontaktowe. Jesteśmy zawsze otwarci na nowe znajomości i współpracę.

4.4

NA ZAKOŃCZENIE...

Staraliśmy się w tej publikacji pokazać inicjatywy międzypokoleniowe, które:

- odpowiadają na konkretną potrzebę w społeczności;
- realizowane są w oparciu o podejście międzypokoleniowe, które wnosi dodatkową wartość do podejmowanych działań i budowanych relacji;
- docierają z ofertą do osób w różnym wieku, poszerzając grono odbiorców i przyczyniły się do powstania nowych znajomości;
- pozwalają zaangażować się różnym partnerom i uczestnikom;
- wypracowują konkretne rezultaty i wnioski obrazujące zmianę społeczną.

Dziękujemy za zainteresowanie naszą publikacją. Mamy nadzieję, że da Wam inspirację do rozwijania własnych działań międzypokoleniowych i nawiązywania kontaktów z doświadczonymi praktykami, których inicjatywy zaprezentowaliśmy w publikacji.

DOŁĄCZ DO NAS I RAZEM BUDUJMY SPOŁECZNOŚCI, W KTÓRYCH WSZYSTKIE POKOLENIA CIESZĄ SIĘ SZACUNKIEM I ZROZUMIENIEM, NAWIĄZUJĄ RELACJE I DZIAŁAJĄ WSPÓLNIE W SWOICH SPOŁECZNOŚCIACH.

ORGANIZACJE PARTNERSKIE

KREISAU-INITIATIVE

www.kreisau.de

Jako zaangażowani obywatele kontynentu europejskiego gorąco wspieramy integrację Europy i „Nowej Krzyżowej”. W oparciu o idee Kręgu z Krzyżowej oraz ruchów opozycji z Europy Środkowej i Wschodniej łączymy ludzi różnego pochodzenia poprzez aktywne pielęgnowanie pamięci, poszanowanie dla drugiego człowieka i konstruktywne tworzenie.

Kreisau-Initiative to ważny partner Fundacji Krzyżowa w Niemczech i kreatywny umysł w sieci Krzyżowa. Chcemy pozostać aktywną organizacją pozarządową, w której działania mogą angażować się osoby z całych Niemiec. Ponadto chcemy pogłębiać i intensyfikować związki Kreisau/Krzyżowej ze społeczeństwem obywatelskim zarówno w Niemczech, jak i w całej Europie, wypromować Kreisau-Initiative w celu dotarcia do szerszej publiczności oraz przekonać decydentów do realizacji naszych idei.

LINKING GENERATIONS NORTHERN IRELAND (LGNI)

www.linkinggenerationsni.com

Linking Generations Northern Ireland (LGNI) jest częścią Beth Johnson Foundation (BJF). BJF to ogólnokrajowa organizacja charytatywna z Wielkiej Brytanii, której celem jest budowanie przyjaznej przyszłości dla wszystkich pokoleń. Wizją przyświecającą LGNI jest „Irlandia Północna przyjazna osobom w każdym wieku”, dlatego od 2008 roku staramy się sprawić, by nasz kraj był miejscem, gdzie wszystkie pokolenia są szanowane, rozumiane, prowadzą dialog i angażują się w życie swoich społeczności. W tym celu współpracujemy z wieloma organizacjami partnerskimi, by połączyć osoby w każdym wieku, w różnych miejscach i z myślą o realizacji różnych zadań. W naszych działaniach trzymamy się zasady angażowania przedstawicieli wszystkich pokoleń, co oznacza, że pracujemy wspólnie, a projekty są oparte na zasadzie partycypacji, wykorzystują dostępne zasoby, są dobrze zaplanowane i dostosowane kulturowo, przeciwstawiają się dyskryminacji ze względu na wiek, budują społeczności i zapewniają wzajemne korzyści uczestnikom.

TOWARZYSTWO INICJATYW TWÓRCZYCH „e”

www.e.org.pl

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” od 2002 roku realizuje projekty społeczno-kulturalne w całej Polsce. Wspiera osoby młode i starsze, twórców i pracowników instytucji kultury w opracowaniu i realizacji pomysłów na ciekawe lokalne działania społeczne. Jest liderem w zakresie rozwijania działań aktywizujących osoby starsze i promujących współpracę pokoleń. Towarzystwo „e” prowadzi sieć Latających Animatorów Kultury i Socjologów, skupiającą ponad siedemdziesięciu doświadczonych trenerów, którzy prowadzą warsztaty i wspierają w terenie lokalnych liderów.

